

Сурэтыр А. Гусевым тырихыгъ.

Лышъхъэм илофшлэгъу зэлуклэгъухэр

Тыгъуасэ АР-м и Лышъхъэу Тхьаклушынэ Аслъан пшъэдэклъжъэу ыхьырэмклэ гъунэкъэ гъэнэфагъэ зилэ обществэу «Газпром межрегионгаз Майкоп» зыфилорэм ипашъэу Сергей Колесниченкэр ригъэблэгъагъ.

Блэкыгъэ тхьамафэм АР-м и Лышъхъэу зэлуклэгъу илофшлэгъу обществэу «Газпром» зыфилорэм идиректорхэм я Совет итхьаматэу Виктор Зубковым зэлуклэгъу дырилагъэм шызэдашыгъэ зэзэгъыныгъэхэр шылэныгъэм шыпхырышыгъэнхэм епхыгъэ илофхэр ары лъэныкъуитур анахъэу зытегушылагъэхэр.

Тэхъутемыкъое районым гъэстыныпхъэ шхуантлэр шызэбгырызытлупшырэ станциищэу итым алуачлэ нахь инхуным фэшл зэхьоклыныгъэхэр афэшыгъэнхэ зэрэфаем Виктор Зубковыр зэрэцигъэгъозагъэр Тхьаклушынэ Аслъан кылуагъ. Гъэстыныпхъэ шхуантлэр зымылэу республикэм кынагъэхэм ар афэтлупшыгъэныр лобыгъо шхьалэу ялэхэм зэрэшыщыри ащ кыхигъэщыгъ. Мыекъопэ районым имылыку хэхьэрэ объектхэм ащыщхэр «Газпром» фэгъэзэгъыгъэ хъумэ, ахэм къаклэклошт сомэ миллион 308-р гъэстыныпхъэ шхуантлэр зымылэхэм алэклагъэхъэгъэным пэлуагъэхъан гухэлъ я. Ари зэу «Газпромом» идиректорхэм я Совет итхьаматэу зыцигъэгъозагъэхэм ащыщ.

— Мыхэм ямызакъоу, зэлуклэгъу илофшлэгъу обществэу «Газпромом» инвестиционнэ проектхэм тызэрахэлэжъэщтым епхыгъэ пстэуми хэзыгъэ имылэу татэгущылагъ, — кылуагъ АР-м

и Лышъхъэ. — Ахэм зэу ащыщ «Газпром — детям» зыфилорэ инвестиционнэ программэм Мыекъуапэ дэт ипподромым игъэцэклэжъын ыкли изтегъэпсыхъан кыдыхэлъытэгъэныр. Ащ епхыгъэ тхыпхэр министрэхэм я Кабинетрэ шъо шъуикъулыкъурэ охътэ клэклым зэдэжъугъэхъазырын фае.

Джащ фэдэу гъэстыныпхъэ шхуантлэм икьэкуаплэу агъэпсыгъаклэхэм графикэу шылэм диштэу унагъохэр зэрапашлэштхэм ыльэныкъоклэ муниципальнэ образованиехэм зэзэгъыныгъэ адашлын фаеу зэрэщытыр, графикым кыдылътэрэр процент 16 нахьыбэу гъэцэклагъэ зэрэмыхъугъэр АР-м и Лышъхъэ кыхигъэщыгъ.

Чыфэхэри лобыгъоу лъэныкъуитур зытегушылагъэхэм ащыщ. Цыфэу республикэм исхэм гъэстыныпхъэ шхуантлэу агъэфедатхэм ыуасэу къамытыгъэр сомэ миллиардрэ миллион 600-м нэсыгъ. Псэуплэ-коммунальнэ хызмэтим иппредприятиехэм ателъыр сомэ миллион 200 мэхъу. АР-м и Лышъхъэ цыфхэм гъэстыныпхъэ шхуантлэу алэклахэрэр кызытебгъэуцоныр хэклиплэ зэрэмыхъуштым, ар зэрамыдэщтым кыкылигъэтхыгъ, мы лобыгъом идэгъэзыжъын нэмыкл шыклэ кыфагытынэу «Газпром межрегионгаз Майкоп» зыфилорэм ипашъэу рилуагъ.

ХЪУТ Нэфсэт.

Адыгеир нэмыкл шъольырхэми адэгощэн ыльэкыщт

Мы аужырэ илъэси 4-р зыпштэклэ, чылопс амалхэр зэрэдэигъэм емылытыгъэу, 2014-рэ илъэсым Адыгэ Республикэм лэжыгъэ бэгъуагъэ кыхыжыгъ. Чыгулэжъхэм фышъхъэ лэжыгъэу ыкли джэнч лъэкпъ зэфэшъафхэу тонн мин 410-рэ къахыжыгъ. Блэкыгъэ илъэсым егъэпшагъэмэ, ар тонн мин 60-клэ нахьыб. Республикэм ихьамбархэм бжыхъэсэ коц тонн мин 350-м ехъу мыгъэ арагъэклугъ.

Урысые мэкъумэщ гупчэм илофшлэхэм зэхашэгъэгъэ уплъэклухэм кызырагъэлыгъуагъэмклэ, коцэу къахыжыгъэм ипроцент 76-р гъомылапхъэклэ агъэфедэн алыэкыщт. Илъэсым кыклоцл а коцыр нэбгырэ миллион 2,5-рэ фэдиэмэ афизыгъ — тиеспубликэ нэбгырэ пчъагъэу исыр ащ нахьы фэди 5,5-клэ нахь макл.

— Лэжыгъэу кытхыжыгъэр илъэсым кыклоцл республикэм исхэм ящыклэгъэщтым нахьы нахьыб. Арышъ, хэгъэгум инэмыкл чыплэхэм лэжыгъэу алэклагъэхэрэм хэдгъэхъошт, — кы-

луагъ Адыгэ Республикэм мэкъу-мэщымклэ иминистрэу Юрий Петровым.

Джыдэдэм чыгулэжъхэм чылапхъэхэм япхъын зыфагъэхъазыры. Чылапхъэ-шлэплэхэу Адыгеим илэхэр къаложи-гъахэх ыкли икьун фэди зылапхъэ аугъоижыгъах. Тичыплэхэм къаклурэ, лэжыгъэхэу кызытырэ бжыхъэсэ лъэкпхэр зэралэжыхэрэм ишыагъэклэ гъомылапхъэклэ агъэфедэрэ лэжыгъэхэр къахыжыгъ. Ащ нэмыклэу чылапхъэу ялэхэр пхъэным фагъэхъазырых ыкли ящыклэгъэ нэмыкл чылапхъэ лъэкпхы-шлэхэр кызылэклагъахэх.

Еджаплэхэр щынэгъончъэнхэм пашэ

Щынэгъончъэным ыльэныкъоклэ еджаплэхэр илъэсыклэ еджэгъум зэрэфэ-хъазырхэр мы мафэхэм комиссиехэу ошлэ-дэмышлэ лэфхэмклэ, хэгъэгум клоцл лэфхэмклэ министрствэхэм ыкли нэмыкл ведомствэхэм ялыклохэр зыхэтхэм ауплэклух. Шыклагъэу ахэм кыхагъэ-щыхэрэр лоныгъом и 1-р къэмысызэ зэрэдагъэзыжыгъыштхэм еджаплэхэм япашэхэр пылтых.

Еджаплэр щынэгъончъэным анахъэу лъэныкъуитур кыхиубытхэрэр. Терроризмэм ар щыухъумэгъэнырмэ машо кы-щымыгъэхъуэгъэнырмэ. А лобыгъохэм афэгъэхъыгъэ зэхэсыгъоу джырэблагъэ шылагъэм АР-м гъэсэнэгъэмрэ шлэны-гъэмрэклэ иминистрэ кызырэщылэуагъэм-клэ, республикэм еджэплэ 150-рэ ит. Ащ шыщэу 148-р къэралыгъо ыкли муниципальнэ еджаплэх. Клэлэцлыклу ыгыплэ 125-м республикэм лэф шашлэ, ащ шыщэу 124-р муниципальнэ. Ахэм зэклэми машо къэхъумэ макъэ зэрэб-гъэлушт системэр ачлэт. Ахэм язытет зыуплъэклурэ организациехэм зэзэгъы-ныгъэхэр еджаплэхэм адырлэх, машо къэхъумэ, зэрэбгъэклосэшт лэмэ-псы-мэхэр илъэсыклэ еджэгъум ехъуллэу къащэфыгъэх.

Еджаплэхэу вневедомственнэ къулы-къум изонэ кыхиубытхэрэр ащ игупчэ-пульт епхыгъэх. Ау а чыплэм кыхи-мыубытхэрэр еджэплэ 79-рэ мэхъу. Ахэм техническэ амал ялэп псынклэу макъэ кызыгъэлурэ кнопкэ ачлэгъэуцогъэну. Автоматикэм епхыгъэу псынклэу макъэ кызыгъэлурэ кнопкэм лэф зэришлэрэр зыщэуплъэклурэ егъэджэнхэр еджаплэ-лэпчэ шызэхашэх.

АР-м иеджаплэхэм зэклэми ошлэ-дэмышлэ лэф къэхъумэ, макъэ кызы-гъэлурэ системэм ащыфэгъэзагъэхэр вахтерхэмрэ къэрэгъулхэмрэ арых. Унэе предприятиехэм (ЧОП-хэм) еджаплэхэм зэзэгъыныгъэ адашлын алыэклэрэп, сыда-плэмэ муниципальнэ бюджетхэм ахэм яптыщт лэжыапклэм пэлухъащт ахъщэр кыдалытэрэлэ.

Республикэмклэ видеокамерэхэр еджэ-плэ 103-мэ ыкли клэлэцлыклу ыгыплэ 73-мэ ахэтых. Къоджэ еджаплэхэу нэпэ ащ фэдэ амал зымылэхэм мы илъэс еджэгъоу къаклорэм камерэхэр ахагъэ-уцощтых. Республикэм ит еджаплэхэм япроцент 96-р ыкли клэлэцлыклу ыгы-плэхэм япроцент 99-р дэгъоу кэшыгъагъэх.

Министрэм кызырэриуагъэмклэ, рес-публикэм ит еджаплэхэм терроризмэм ишынагъо шылэ хъумэ, узэрэпсэуштыр кызыгъэлыгъорэ нэрылэгъу пкыгъохэр ачлэтых. Еджэплэ унэхэм хэушъафыкы-гъэ машинэхэр къалухъанхэ алыэклэнуэ-лухъаплэхэр ялэх, мафэ къэс клэшъохэр, чылуэнэхэр ыкли лунклыбзэхэр ауплэклух. Еджаплэхэм ялофшлэхэм специалист-хэм къафалуатэ ошлэ-дэмышлэ лэф къэхъу-мэ узэрэпсэун фаер.

Лоныгъом и 1-р — Шлэныгъэм и Мафэ — щынэгъончъэу хэгъэунафыкыгъэным республикэм мэхъанэшхо щыратэу зыфа-гъэхъазыры. Ащклэ хэгъэгум клоцл лэфхэм-клэ Министерствэм пшъэрылышхо ил, ащ фэдэ ошлэ-дэмышлэ лэфхэмклэ Мини-стерствэри. Сыд лэф къэхъуэгъэми зэшлу-хынэу ахэр хъазырынхэ фае. А къулы-къухэм ялофшлэхэм ямызакъоу, япашъ-хэми а мафэм гъэлышыгъэу лэф ашлэшт.

СИХЪУ Гоцнагъу.

Шапхъэхэм адимыштэхэрэр арагъащэхэрэп

Тыдэ укыагъэми, бэдзэршыплэхэм ямызакъоу, урамхэми, гъогубгъухэми жьугъэу нэшэ-хьыр-быдзхэр зэрагъащэхэрэр тинэрылэгъу. Ябгъу-клогъуай ахэм. Ау тащыщэу бэпын фае егупшы-сэрэр ахэм языхтэ, нитратэу ахэлъым ибагъэ псауныгъэмкIэ зэрарэу кыыхын ылъэкыщтыр зыфэдизым. Уегупшысагъэки сыда пшIэн плъэ-кыщтыр, ор-орэу ар ууплъэкIун уиамалэу щы-мытмэ?

Республикэм мы лъэхъаным шащэрэ нэшэ-хьырбыдзхэм языхтэ шапхъэхэм адиштерэ-адимыштэрэр зэдгъашIэ тшIоигъоу бэмышIэу зыфэдгъэзагъэ Роспотребнадзорым Адыгэ РеспубликэмкIэ и ГъэорышIапIэу ащ фэдэ ууплъэкIунхэр зышIынхэ фае. Ащ кы-зэрэщыгъагъэмкIэ, чыплэ зэфэшхьафхэу ахэр зыщашхэрэм чэзыу-чэзыоу специ-листхэр ащIэх, ууплъэкIунхэр ашIых, шапхъэу непэ щылэхэм лъэныкъо пстэумкIи ади-мыштерэ товарыр арагъа-щэрэп.

Мы гъэорышIапIэм илофышIэу И. С. Коваленкэм тызэрэ-щыгъэгозагъэмкIэ, нэшэ-хьыр-быдз закъохэм афэгъэхьыгъэу ууплъэкIун (ежхэм «пробэ» зы-фалорэм фэдэ) 16 мыхэм яло-фышIэхэм ашIыгъ. Ахэм къа-хиубытагъэхэм ащыщэу зы нэ-бгырэ ыщэрэ нашэхэр ыкIи хьырбыдзхэр нитратэу ахэлъым фаемкIэ шапхъэхэм ашIокIэу агъэунэфыгъэти (Джафаров

ылъэкъуацIэр щакIом), ито-вар ыщэн фимытэу унашэо ашIыгъ.

— Шапхъэу щылэмкIэ, — ело И.С. Коваленкэм, — хэтэрыкI килограммым нитратэу хэлъыр миллиграмм 90-м шло-кIы мыхъуцтмэ, мы щакIом

иехэм миллиграмм 104-рэ хэлъэу ууплъэкIунхэм къагъэ-лъэгъуагъ. Ащ кыыхэкIыкIэ, нэшэ-хьырбыдз килограмм 80-у ылыгъыгъэр щапIэм тырихын фаеу хъугъэ. А лым тхылъ ылыгъыгъэ Мыекъуапэ чыгу Iахь щырилэу, ежэ-ежырэу ахэр кыыгъэкIыгъэхэу.

Шыпкхэр плочтмэ, чыгу Iахь илэ-имылэри, ежэ кыыгъэ-кыыгъэ-кыымыгъэкIыгъэри арэп Iофыр, анахь упчIэ шхъалэу къэуцурэр къалэм ибэдзэршы-плэ щырамыгъэщэгъэ гъомы-лапхъэр нэмыкI чыплэ щыщэ-жын ылъэкIыщт-ымылэкIы-щтыр ары. Ахэр зыщашхэрэ чы-плэхэр зэкIэ ууплъэкIунхэ плъэ-кыщтэп ныла?!

Ау, тигушылэгъу кызырэхигъэщыгъэмкIэ, бэдзэршыплэ-хэм ямызакъоу, урамхэм, гъо-губгъухэм ащашхэрэри ауплъэ-кIух. ЩапIэ чыплэу кыыхахы-гъэр санитар ыкIи нэмыкI ша-пхъэхэм адимыштэ зыхъукIэ, щэнхэ фимытхэу унашэо ашIы. ЩапIэр урамым тетми, ар зэрэзетегъэпсыхъэгъэщтми Iо-фыгъо макIэп кыпагъэкIырэр. Тхылъхэм ямызакъоу, Iэмэ-псы-мэу (щэчалгъэхэм къащегъэ-жыагъэу пэлухъоу щакIохэм апэ-лупынхэ фаехэм анэсыжыу) агъэфедэхэрэм языхтэти ша-пхъэхэр пылтых. Ахэр зэкIэ икIу фэдизэу кыдэзымылты-тэгъэ щакIохэм (анахъэу зи-тхылъхэр мытэрэххэм ыкIи щэ-плэ чыплэхэр ащ фытезымы-гъэпсыхъагъэхэм) янэшэ-хьыр-быдзэу тонни 6 фэдиз ащэн фимытэу ашIыгъэу И. С. Кова-ленкэм кылыагъ.

Арыш, тшхырэ гъомылап-хэм изытэ зыпари лъымы-плъэу плоньри тэрззыло хъу-рэп, шыкIагъэхэр ащ фэхъу-хэми.

ЖАКIЗМЫКЪО Аминэт.

ХЭДЗЫНХЭР-2014-рэ

ШАЕВ

**Вадим Алексей ыкъор —
Тэхъутэмыкъое районымкIэ
зы мандат зилэ
хэдзыплэ коеу N 23-мкIэ
Адыгэ Республикэм
и Къэралыгъо Совет —
Хасэм идепутатынымкIэ
кандидат**

Шыпкхъагъэр, цыфыгъэр, Iэпэлэсэныгъэр!

1977-рэ илэсым сыкъэ-хъугъ, сыурыс, псэуплэу Яблоневскэм сьдэс. Пшъэ-дэкIыжыу ыхьырымкIэ гъу-нэпкэ гъэнэфагъэ зилэ об-щэствэу «Строймонтаж-К» зы-филорэм бетонщикэу IофшIэ-ныр щезгъэжыагъ, ащ нэужым Краснодар монтаж технику-мыр къэсыухыгъ, псэолъэшI участкэм имастерэу сыщы-тыгъ. 2009 — 2013-рэ илэс-хэм сэнэхъатэу «Промышлен-нэ ыкIи граждан псэолъэшI-ныр» зыфилорэмкIэ Мыекъо-пэ къэралыгъо технологиче-скэ университетыр къэсы-ухыгъ. 2013-рэ илэсым мэ-лылфэгъум и 4-м кыщэ-гъэжыагъэу непэ нэс унэ-псэолъэшI кооперативэу «Под-солнух» зыфилорэм къэщэ-фын IофхэмкIэ менеджерэу сыщэлажэ. Унагъо си, пшъэ-шъитIу сэлIу.

Адыгэ Республикэм и Къэ-ралыгъо Совет — Хасэм иде-путат сыхъумэ, мы лъэныкъо шхъалэхэмкIэ анахъэу Iоф-шIэн фаеу сэлъытэ: энер-гием икIэкIуапIэхэмкIэ ыкIи IкIэуогъэным ылъэныкъо-кIэ Федеральнэ программэр гъэцэкIэгъэныр, ащ амал кы-тыщт Урысыем ибюджет икIэ-кIуапIэхэр кызыфагъэфедэ-хэзэ котельнэхэм ачIэт обо-рудованием уахътэм диштэу агъэкIажынуэ; федеральнэ ыкIи республикэ инвестицие-хэр кызыфэгъэфедэгъэн-

хэмкIэ зэшIотхын тлэкIыщт Iофхъабзэхэр зэкIэ зехъэ-гъэнхэр, бюджет къэкIуапIэ-хэр нахь шлогъэ ин хэлъэу гъэфедэгъэнхэмкIэ ащ амал кытыщт; зэхэтэкъоным нэ-сыгъэ унэжхэм цыфхэр къа-чIэщыжыгъэнхэмкIэ зако-нопроектхэр гъэцэкIэгъэнхэр, котельнэхэм ачIэт оборудо-ванием зэблэхъугъэныр ыкIи социальнэ мэхъанэ зилэ нэ-мыкI Iофыгъохэр зэшIохы-гъэнхэр.

Хэдзынхэм шъукъаIуалI! ШъугукIэ шъузыфаер къахэ-шъух, тирайон инеушырэ ма-фэ зыфэдэщтыр къахэшъу-хырэр ары зэлъытыгъэщтыр!

**Лытэныгъэ
кышъуфэзышIэу
В.А. ШАЕВ**

*Хэбзэгъэуцугъэу щылэм тетэу ыпкIэ хэмылэу
мы тхыгъэр кыхэтэуты.*

Циркым рагъэблэгъагъэх

Янэ-ятэхэм акIэрыс IкIэлэцIыкIухэм щылэныгъэм дэхагъэу, гъэшIэгъонэу халъагъорэм фэдиз зэ-хашIэн алъэкIырэп ахэм акIэрычыгъэ хъухэрэм. Ар кыыдалытэзэ, ахэм афэдэ IкIэлэцIыкIухэр зыщапIурэ учреждениехэм ачIэсхэм языхгъэпсэ-фыгъо уахътэ нахь гъэшIэгъон зэрашIыщтым ре-нэу анаIэ тырагъэты IофышIэхэми, пащэхэми. АщкIэ щысэшIу къагъэлъагъо IкIэлэцIыкIухэмрэ Iэтахъохэмрэ зыщалыгъэхэ республикэ социальнэ унэу «Джэныкъу» зыфилорэм илофышIэхэм.

Мы гъэмэфэ мазэхэр а уч-реждением чIэс IкIэлэцIыкIу-хэм IофыгъуабэхэмкIэ агу кы-нэжыщт. Ахэм зыкIэ ащыщ Мурманскэ кыкIыгъэ циркэу мы мафэхэм республикэм щы-Iэм ипащэ а IкIэлэцIыкIухэр зэрэригъэблэгъагъэхэр, циркым

икIэгъэлъэгъон зэрэплъыгъэхэр. Адыгэ Республикэм IофшIэ-нымкIэ ыкIи социальнэ хэ-хъоныгъэмкIэ и Министерст-вэ ипресс-къулыкъу кызырэ-хигъэщырымкIэ, щылэныгъэм чыплэ кыин ригъэуцогъэ IкIэ-лэцIыкIоу «Джэныкъом» соци-

альнэ этегъэуцожын щызэра-гъэхьыхэрэм лъэшэу ашIогъэ-шIэгъоныгъэ ащ иаренэ кыте-хъэщтыгъэ псэушхъэхэр. Къэ-гъэлъэгъоныр окIофэ зэнэкъо-къу зэфэшхьафэу артистхэм зэхэщэщтыгъэхэм ягуапэу IкIэлэ-цIыкIухэри ахэлажыщтыгъэх. Ахэм зэкIэми шлухъафтынхэр, нэпэеплэ зэфэшхьафхэр цир-кым илофышIэхэм къараты-гъэх.

Къэгъэлъэгъоным зэригъэ-гушIуагъэхэм нахь мэкIагъэп ащ хэлэжыгъэ псэушхъэхэм ащыщхэм аготхэу, алыгъхэу сурэтхэр IкIэлэцIыкIухэм зэра-тырахыгъэхэм гушIуагъоу къа-фыхыгъэр. Ахэм афэдэ ма-фэхэр нахьыбэ хъумэ, IкIэлэ-цIыкIухэр зэрыфэгъэ чыплэ

кыным кызыдихьырэ гумэ-кIыгъохэри нахь Iэсэщтых, щы-Iэныгъэр зэрэдахэр, зэрэбаир ахэм нахь зэхашIэщт.

(Тикорр.).

РЭХЪАТНЫГЪЭМ ИКЪЭУХЪУМЭНРЭ ЕПЛЪЫКІЭХЭМРЭ

Дэмыгулэхэу хэклиплэ кьагъоты

Адыгэ Республикэм лъапкь Іофхэмклэ, Іэклиб кьэралхэм ащыпсэурэ тильэкьэгъухэм адырлэ зэпхыныгъэхэмклэ ыкли кьэбар жьугъэм иамалхэмклэ и Комитет и Общественнэ совет зичэзыу зэхэсыгъоу илагъэм кьэээкь патрульхэр рэхъатныгъэм лъыплъэнхэмклэ дежурствэр тиреспубликэ щакъыным еплъыклэу фырылэм шытегушылагъэх.

Советым ипашэу, Мамырныгъэм и Лигэ икьутамэу Адыгеим щызэхашагъэм итхаматэу, Адыгэ Республикэм щыпсэурэ урымхэм яорганізаціе ипашэу А. Спировым пэублэ гушылэклэ зэхэхэр кьызылуыгъ.

Федеральнэ законэу 2014-рэ илээсым мэлъыфэгъум и 2-м кьыдэкыгъэу обществэм ирэхъатныгъэ кьэуухъумэгъэным цыфхэр хэгъэлэжьэгъэнхэм фэгъэхыгъэм зэхэхэм шытегушылагъэх.

Комитетым итхаматэу Шъхэлэхъо Аскэр Общественнэ советым хэтхэм кьарилуагъ Адыгэ Республикэм щыпсэурэ лъэпкхэм азыфагу бырсырхэр кьызырмытаджэхэрэр. Дин зэфэшъафхэр шалэжы,

зэгурылоныгъэ ахэлъэу зэдэпсэух.

Пшызэ кьэээкьыдзэм и Мыекьопэ кьэээкь отдел ипашэу А. Даниловым цыфхэм ярэхъатныгъэ икьэуухъумэн зэрэхэлажьэхэрэм иеплъыклэхэр кьырилоллагъэх. Кьэхалъэхэм, чыристан диныр зычалэжыи рэм, фэшъафхэм дежурствэр ашахы. Яіоф кьэклошт уахтэм телъытагъэу кьэээкь дружинэхэм зэрэхэлажэштхэм зэхэхэм хэлажьэхэрэр хэпшыклэу ыгъэгумэклиштыгъэх.

А. Даниловым зэрилъытэрэмклэ, илээсыклэ еджэгъур еджаплэхэм зыцаублэшт мафэм, мэфэклі зэфэшъафхэм кьэээкь дружинэхэр ахагъэлажьэхэзэ рэхъатныгъэр кьаухъумэныр нахышлу.

Адыгеимклэ заом, Іофшлэным яветеранхэм я Совет итхаматэ игуадзэу Л. Рудяк, Адыгеим щыпсэурэ ермэлхэм ясоюз итхаматэ игуадзэу Р. Караманьян, азербайджанхэм яобщественнэ организациеу тиреспубликэ щызэхашагъэм итхаматэу Г. Ризаевыр, Хэкужым кьээыгъэээжыхэрэр шылэныгъэм хэгъэгъозэгъэнхэм пыл Унэм ипашэу Хыдзэл І Абдулахъ, нэмыклэхэри кьызыгушылэхэм федеральнэ законым щинагъохэр кьызыдихын ыпъэклиштыгъэх. Лъэпкьыбэ зыщыпсэурэ Адыгеим кьэээкь дружинэхэм мафэ кьэс дежурствэр щакъыныр кьырагъэклугъэп.

Адыгэ Хасэм итхаматэу Бэгъушъэ Адам игупшысэхэм адезыгъэштагъэхэр хэмыкьуа-

гъэхэу тэлъытэ. Кьэээкь патрулированием фэгъэхыгъэ зэхэхэ Адыгэ Хасэм зэрэщыкьуагъэр, ащ Адыгеим и Премьер-министрэу Кьумпыл Мурат, Правительствэм икьулыкьушлэхэр зэрэхэлажьагъэхэр, кьэээкь патрулированием зэрэдырамыгъэштагъэр А. Бэгъушъэм кьылуагъ.

Плър-стырыгъэ кьызыхэмыгъафэу, ау упчлабэ кьатызэ зэхэхэм кьышыгушылагъэх мыекьопэ кьэлэ Адыгэ Хасэм ипашэу З. Цундышкэр, Адыгэ Хасэм іофшлэн хэлэжьэр С. Коблыр, Адыгеим щыпсэурэ кьэндзалхэм якультурнэ обществэу «Дуслыком» итхаматэу А. Ильясовыр.

Рэхъатныгъэр кьэуухъумэгъэнымклэ хэбзэ кьулыкьур кьэ-

зэкь обществэм хэтхэм ахын фаеу федеральнэ законым кьыдилъытэрэп. Ащ укьыпкьырыкыи мэ, А. Ильясовым кьызырилуагъэу, кьэээкь патрульхэр тиреспубликэ ищыклагъэхэп, лъэпкхэр зэхэхонхэ альэклишт.

— Тэ рэхъатэу тыпсэунэу тыфай, Адыгеим ис лъэпкхэр зэрэлытэх, шэн-хабзэхэр кьаухъумэх, — кьылуагъ З. Цундышкэр С. Коблыр. — Цыфхэр зыфэмыехэ патрулирование тиреспубликэ ищыклагъэп. Лъэпкхэр зыгощыхэрэ дежурствэм шуагъэ кьыхыштытэп.

Общественнэ советым изэхэхэ унашъоу шаштагъэм кьыщело Конституцием кьытитырэ фитыныгъэхэм мэхъэнэ ин зэралэр. Культурэр, бзэр, шэн-хабзэхэр кьэтыухъумэнхэмклэ амалхэр тилэх. Федеральнэ законыр гъэцэклэгъэнымклэ Мыекьопэ кьэээкь отделым гулэн Іофыгъо кьызыхымыгъэфэныр нахышлу, патрулированием ехыплэгъэ хэушъафыкыгъэ законэу Адыгеим шаштэщтым тежэшт. Лъэпкхэр зыгощырэ, зэпэзыгъэуцун зыпъэклишт Іофыгъохэр республикэм щызэрамыхъанхэм общественнэ организациехэмрэ хабзэм икьулыкьушлэхэмрэ зэгъусэхэу пыллыштых.

Іофхэр зэрэлыкьуатэхэрэм гъэзетеджэхэр шыдгъэгъозэщтых.

ЕМТИЛЬ Нурбий.

Сурэтым зэхэхэм хэлэжьагъэхэр итых.

Уасэхэм кьахэхъуагъэп

Кьэбарлыгъэлэс агентствэу «REGNUM» зыфилорэм кьызыритыркыи, продукциер зэдаклоу зыщэхэрэм ятовархэм ауасэ кьалэтыгъэу монополием пэшуклорэ кьулыкьоу Адыгэ Республикэм щылэм макъэ кьырагъэлугъ. Анахъэу хым кьыхэкыгъэ шхыныгъохэр арых зыхагъахъоу алытэрэр.

Мыекьуапэ икьэлэ бэдзэр пштэмэ, кьолом ыуас ары зыхэхъуагъэу агъэунэфыгъэр. Санкцием пыл унашъор шаштагъэм ыуж, чэщ-зымафэм кьыклоц, ащ соми 10 — 20 хэхъуагъ ыкли кьолом ыуасэ сомэ 280 — 300 хъугъэ.

Республикэм кьыцагъэклирэ помидорым, нэшэбэгум, картофым, кьэбаскьэм ыкли пхэшъхъэ-мышъхъэхэм ауасэ хэхъуагъэп, зыпкь ит. «Адыгэстатим» кьызыритыркыи, мы илээсыр кьызыхыагъэм шыублагъэу гьомылапхэхэм ауасэ проценти 6,2-рэ фэдиз хэхъуагъ. Ау кьэлогъэн фае цыфхэм ежъ яхатэ кьыцагъэклирэ хэтэрыклэхэр ыкли пхэшъхъэ-мышъхъэхэр бэ кьызыхъухэм, ахэм ауасэ мэкьуогъу мазэм кьызырэлыхыжыгъэр.

Мы лъэныкьомклэ непэ Іофхэм языхэт зыфэдэр, хэклиплэу ыкли амалэу ялэхэр зэдгъашлэмэ тшоигъоу АР-м мэкьу-мэщымклэ и Министерствэ зыфэдгъэзагъ.

Гьомылапхэхэм ыкли ахэм якъыдэгъэклин лъыплъэрэ отделым испециалист-экспертэу Кіэсэбэжъ Эдуард кьызырэ-тилуагъэмклэ, Адыгеим шашэрэ гьомылапхэхэм ауасэхэм кьахэхъуагъэп ыкли ащ фэдэ кьэбарі алэклэлэп.

— УФ-м и Президент унашъоу ышыгъэр игъоу пльытэ хъушт. Санкциехэм яшуагъэклэ кьэралыгъом имэкьумэщ ком-

плекс хэхъоныгъэхэр ышынхэ, ыпэклэ лъыкьотэн ыпъэклишт. Гьомылапхэхэм ауасэ зыкьымылэтынэм аналэ тырагъэтыныр пшъэрыл шъхалэу Урысыем и Правительствэ кьегъэуцу. Ащ кьыхэклэу адрэ шьолъырхэм афэдэу оперативнэ штаб зэхэтцагъэу уасэхэм талъэплъэ. Адыгеимклэ непэ гьомылапхэхэм ауасэ кьыхэхъуагъэу зэралорэр шыпкьэп. Бэдзэрхэр пштэхэмэ, хэткли шъэфэп, шъхадж ипродукцие зэрэфэщэщтым елытыгъэу уасэ егъэуцу, зым хегъахъо, адрэм хегъэкли, ар бэклэ зэтэклирэр, соми 10 — 20-р ары. Арышъ, а пчъагъэр шашъэу шылэхэм яхъурэп. Тиреспубликэ и Правительствэ мы Іофыгъом лъэшэу ыналэ тет, ащ унашъоу кьытфилыгъэм тетэу тэри продукция кьыдэзыгъэклихэрэм залутэгъаклэ, уасэхэр дамыгъэклоенхэу ятэлэ. Муниципальнэ образованиехэм япашэхэмі мыщкыкыкыи пшъэдэклижъ ахы. Тхэм ишыкурклэ, Адыгеимклэ непэ зыпарэмі тыщыклэрэп, тырэхъат, зэклэ зэтэгъотылэжыи. — ело Э. Кіэсэбэжыи.

Джащ фэдэу министерствэм кьызырэщыталуагъэмклэ, тишъолъыр ипродовольственнэ щынагъончъагъэ Адыгеим ичлыгу-

лэжъхэм кьаухъумэн, типродукцие Урысыем инэмыкл шьолъырхэмі афашэн альэклишт. Кьолыр, былымылыр, мэлылыр, чэтылыр икьу фэдизэу республикэм кьыщыдагъэкли, блэклигъэ илээсым ахэм япчъагъэ тонн мин 46-м ехъугъ. Кьуаеи зыкьыфэбгъазэмэ, тонн мині 10,5-рэ фэдиз Адыгеим кьыцашлэ, илээс кьэс а пчъагъэм хэгъэхон альэкли. Илээс залэклэ узэклэіэбэжъмэ, чыгъхатэхэм ягъэтысын ишъыпкьэу республикэр фежъагъ, джырэ уахтэм члыгу гектар 700-м ехъу ахэм аубыты. Гъэрэкло мылэрысэу кьаугъоижыгъэр тонн мин 11,3-рэ мэхъу.

Кьэлогъэн фае уасэхэр кьыдэзыгъэклиаехэрэм цыфхэр ядэонхэ альэклиным фэш Урысыем и Общественнэ палатэ «лине плъыры» кьызырээзлуиыгъэр. Мыщ епхыгъэу хэукьоныгъэ горэ цыфхэм кьыхагъэщыгъэмэ, телефон номерэу 8-800-700-8-800-м теонхэ альэклишт.

Мыщ фэдэ шыклэм ушъагъоу фэхъурэр санкциер кьызыфагъэфедэзэ, продукция кьыдэзыгъэклихэрэм унашъоу шылэр зэрэцагъэзыерэр, ашклэ фэдэ ашлын гухэлэ зэралэр ары. Ащ фэдэхэм пхашэу адэзэклоштых.

КІАРЭ Фатим.

ХЫКУМ ПРИСТАВХЭМ КЪАТЫ

Сомэ миллион 69-м ехъу

КЪЫПЩЫНЫЖЫГЪ

Цыфхэм коммунальнэ фэлэ-фашлэхэр афэзыгъэцэклэрэ чыплэ организацием ылэныкьоклэ кьызылуахыгъэ Іофыр хыкум приставхэм я Федеральнэ кьулыкьу и Гъэлорышлалэу Адыгэ Республикэм щылэм имежрайон отдел зэхифыгъ ыкли ащ телъыгъэ чыфэу сомэ миллион 69-м ехъур кьызыкыгъэкложыгъ.

Хэбзэгъэуцугъэм диштэу зипшъэрылхэр зымыгъэцэклэрэ организацием 2014-рэ илээсым шышхъэлум и 11-м мы Іофыр кьыпагъэтэджагъ. Электроэнергиеу ыгъэфедэагъэм ыпклэ зэрымтыгъэм ар кьыклэлыкьуагъ. Мы мэфэ дэдэм ащ фэдэ унашъоу зэралыгъэмклэ чыфэу зытелъ организацием иллыкьохэм макъэ арагъэлугъ.

Хыкум пристав-гъэцэклаком организацием мылькьоу Іэклэ-плър, чыфэр кьыпщыныжынымыклэ амалэу ілэр зэригъэ-шлагъ. Учетнэ-регистрационнэ кьулыкьухэм зафигъэзагъ, организацием иактив шъхалэхэр кьычигъэщыгъэх.

Мыщ фэдэ еклопаклэм шуагъэ кьытыгъ, ежъ-ежырэу чыфэр кьызыщытыжын ыпъэклишт уахтэу фагъэнэфагъэр организацием ипашэу кьызыфигъэфеді, сомэ миллион 69-м ехъур счетым кьыригъэхъажыгъ. Шышхъэлум и 15-м хыкум приставым Іофыр зэфышлыжыгъ, хэбзэгъэуцугъэм диштэу ар гъэцэклагъэ зэрэхъугъэмклэ лъэныкьуитлуми макъэ аригъэлугъ.

Хыкум приставхэм я Федеральнэ кьулыкьу и Гъэлорышлалэу Адыгэ Республикэм щылэм ипресс-кьулыкьу

Шъусакъ

2014-рэ илээсым шышхъэлум и 21 — 23-м Адыгэ Республикэм игупчэ шьолъырхэм машлом закьыщиштэн ыпъэклишт. Зэрэнэгъухэрэмклэ, муниципальнэ образованиехэм арыт мэххэм, кьамыл зэхэкыхъагъэхэм, экономикэм ипсэуалъэхэм ыкли цыф псэуплэхэу щынэгъоу шьолъырхэм кьапэблагъэхэм машлом епхыгъэ гумэклигъохэр кьашъхъашыхан ыпъэклишт.

Федеральнэ кьэралыгъо бюджет учреждениеу «Темыр-Кавказ УГМС-р»

Сыдигъуи уасэ

Къужыларьсэхэр

Илъэс къэс археологиём ехылагуэу Адыгэ чыналгъэм хьалэмэт горэ къыщамыгъотэу къыхэкырэп. Ащ фэдэ хъугъэ-шлагъэм икьэбар ащ лыпытэу цыфхэм альэлэсы, ау къыхэклы артефактхэм илъэс зытлущэ лф адэпшлэн фаеу зыфэдэр, зэхылагуээр бгъэу-нэфыным пae, ащ ыуж къагъотыгъэм икьэбар къытлагуээлэсыжы. Гъэрэкло Мышъакъо пэблэгъэ гъочлэгъ псэуплэм мэз къужхэу илъэс 5000 фэдиз зыныбжхэр къычлагъотагъэх.

Шъхагуашэ къушхъэ лъэгэ тлуаклэхэм гулэгэ къадэчыфэ псыхъожыябэмэ зыкы-хагуашэ. Хьаджэкъо хъотэ зэжум къэсынклэ бэ къэмынагуэу Сырыфи (нэмыклэу зэреджэхэрэр Рыфабгъо), Мышъакъуи къыхэлъэдэжы. Мы псыхъожыитлүмэ янэпкхэр илъэс мин пчъагъэхэм псэуплагъэх. Археологие саугъэтхэу ащызэулугъэхэр бэдэд. Ахэр мыжъо лэшлэгум къыщыублагъэу къыклэлъыклогъэ лъэхъанэхэм къахеубытэх. Зэкларэи гъэшлэгъоных, ау Мышъакъо фэдэ ахэтэп, апэ игугуу къэпшыныр тефэ.

Мышъакъо къалэмэ аныхъыжъ

Мышъакъо Европэм анахъ къэлэжъэу къыщагъотыгъэмэ ащыщ плөми ухэукъоштэп. Инагъэклэ арэп, ишыклэ-гъэпсыклэклэ ары нахъ. Къэлэ

Мы псэуплэгъыр блэкыгъэ лэшлэгум ия 50-рэ илъэсхэм яклэуххэм археологхэм къыхагъэщыгъагъ ыкли етлэнуплэкълунхэр илъэс зауларэ щашлыгъагъэх. Ау ащ ыуж лэшлэгъу ныкьорэ Мышъакъо археологхэр щытлагъэхэп. Къагъотыгъагъэхэм къызэраушы-хьатырэмклэ, Мышъакъо энеолит лъэхъаным хэхъэ, ыныбжы илъэс 5500-м ехъу, мыекъолэ культурэм ипэсэрэ лъэхъан.

Экспедициём илофшлэн пидзэжыгъ

Аужырэ илъэситфым Къэралыгъо Эрмитажым иархеологхэм мышц икларыклэу тлэн лфшлэнхэм ащыпадзэжыгъ. Гъэрэкло Мышъакъо пэблэгъэ гъочлэгъым Сергей Осташинскэр зипэщэ купым мэз къужхэр изэу мэшэ гъэтлылпыплэ къычигъотагъ. Илъэс мин пчъагъэхэм ахэм ятеплэа къызэ-

агъэунэфыгъ. Къызэрэчлэкыгъэмклэ, илъэс 5000-м къыщыклэрэп аныбж. Археологхэм къызэралорэмклэ, энеолитым илъэхъан тятэжъ плашъэхэм джырэ фэдэу къужхэр агъэгъуштыгъэх ыкли шхыныгъо лэшлоу ялэщтыгъэ. Луашхъэхэр е псэуплэгъхэр тыуплэкълухэ зыхъуклэ, къэклырэ горэхэм ащыщхэр — пхъэхэр, уцхэр, нэмыклхэр е къапыклэрэ горэхэр къычлэтхыжхэу къыхэклы. Ащ фэдэхэу органикэ зыхэлхэр шломыкл члэхухъагъэхэу къыхэтэгъэщыжы. Илъэс мин пчъагъэхэм игъорыгъоу кислородым ахэр чычлэгъым члэгъэстыхъэх. Гъэшлэгъоных пхъэхэр шломыкл хъугъэхэми, чыгыгъэмэ, клаигъэмэ, хэшъэягъэмэ е нэмыкыгъэмэ къэпшлэнхэу ятеплэа къызэрэзэтенэхэрэр ары. Ау ахэр лъэшэу пхъапхъэх — къыхэпхынхэ плэклыхэрэп.

Тичлыопс зэхъоклыгъэшхохэр фэмышхъугъэхэми, къужъ лъэпкхэр бэ мэхъух

Мэз къужъэу къагъотыгъэхэм афэдэхэр лъэпк (сорт) зэфэшхъафхэу, бэ хъухэу непэ тимэзхэм къахэклэх. Шлэныгъэлэжхэм къызэралорэмклэ, къычлахыгъэхэмрэ тилъэхъанэ къэклыхэрэмрэ лъэшэу зэфэдэх. Ащ елпытыгъэу тиохабзэ (климат) ижырэм къыщегъэжыагъэу зыпкы итэу ыкли зэхъоклыгъэшхохэр фэмышхъугъэхэу агъэунэфы.

Зэкларэи зэрэщыгуазэу, Кавказым икьохъаплэ илъэс мин пчъагъэхэм ащыпсэурэ адыгэхэм пхъэшхъэ-мышхъэ чыгыхатэхэр къагъэкых. Тичыг лъэпк дэгъухэм якъэбар зэрэдунаеу щызэлъашлэ.

Тхьэлъэлухэм къужъ чыгыхэр ащагъэфедэщтыгъэх

Адыгэхэм сыдигъоклы чыгыхэм мэхъанэ гъэнэфагъэ арагъэу хабзэ — мафэхэу (огъурлыхэу), мыгъохэу (огъурцызхэу) зэтырафых. Пхъэшхъэ-мышхъэхэр, пхъэ пытэ

рэхэр ллакъом е унагъом фэмафэу алытэщтыгъэх ыкли хыхыщтыгъэх, яшагъухэм адагъэ-тысхъэщтыгъэх, тхьэлъэлухэм ащагъэфедэщтыгъэх. Унагъом сабыл къызиохъоклэ, унагъом ичыг лъэпк фэдэ фагъэтлы-щтыгъэ. Анахъэу агъэлаплэ-щтыгъэ къужаер — шъэожые-хэм, мыларьсэр — пшъэшъэ-жыиэхэм афагъэшъуашэщты-

лъэпкхэр мафэхэм ахалытэх: чыгаер, клаир, бзыфыр, хьамщхунтлэр, дэжыер, мэркло чыгыр, нэмыклхэр. Чыг мыгъомэ ащыщхэр: заер, ланчъэр, къумбылыр, пхъэшъабэр, шэдыгъор, нэмыклхэр.

Пшхын плэкыштыхэр къызпыклэхэрэр иуупкыхэ е бгъэстыхэ хъуштэп. Къужаер унэсы хъухэнэу щытэп, гъугъэми, илъэсибл темышлэу иуупкыжы хъуштэп. Къэ-гъагъэ хъугъэ чыгыр зыраупкыклэ, бзылфыгъэ лъэрымышхэ аукуыгъэм фагъадэ-щтыгъэ.

Пхъэшхъэ-мышхъэхэр тхьэлъэлухэм, фэло-фашлэхэм ащагъэфедэхэу хэбзагъэ. Чыгаер фэдэу къужъ чыгыхэр чылэ тхьэлъэлуплэщтыгъэх. Нэчэрэ-зые икьоклыплэклэ Пклэшэ лушъо тхьэлъэлуплэ чыгъэу къужъэшхо лутыщтыгъэ. Чыг го-

гъэх, ыцлэклэ ащ ичыг ало-щтыгъэ. Дэгъоу къэклы зыхъуклэ, ищылэныгъи дэгъуштыгъэ алытэщтыгъэ.

Лъэпкыым е унагъом щыцхэм ячыг (гушылэм пae, къужаер) ыцлэ къалоштыгъэп. Зыгорэм къылуагъэу зэхакымэ, къэтэджыщтыгъэх, ымышлахэу къызилоклэ, ллакъом нахыжъэу хэтхэм арилоштыгъэ ыкли хэу-кыоныгъэ зышыгъэр зэрыс

Адыгэхэм сыдигъоклы чыгыхэм мэхъанэ гъэнэфагъэ арагъэу хабзэ — мафэхэу (огъурлыхэу), мыгъохэу (огъурцызхэу) зэтырафых.

нэшанэ ил: бгышхъэ шыгум тет, къоклыплэмклэ гъээгъэ изы клэлэныкыо псыхъо нэпкы лъэгэ зандэм къегъэгъунэ, мыжъо чэу лужьуклэ къэшлыхъэ-гъагъ, дэхъэплэ закыо илагъ. Ухъумэгъэ псэуплэхэу энеолитым хахъэхэу тичыналъэ къыщагъотыгъэмэ анахъыжъ.

тенагъ, ау шломыклым фэдэу шуцлабзэ члэхухъагъэх. Клэхэр аклоцыллыгъэх. Ижыклэ а къужхэр агъэгъухи, а гъочлэгъ машэм ратэкъогагъэх. Дэгъоу къызэтенагъэхэу 20 фэдиз, см. 2 — 3 яхурэагъэу къахахыгъагъэти, аууплэгъэх ыкли зэрэжыдэдэхэр

афашыщтыгъ

унагом тлыщэ (кьурмэн) ышлыщтыгъэ.

Хаплэ зыубытырэм ишагу кызыпыклэрэ чыгхэр дигъэ-тлысхъэщтыгъэх. Унагъор кошымэ, ихаплэ ит лэкъо чыгхэр, амал илэмэ, рихыжы-щтыгъэх ыкли чыпаклэм зыдихыжыщтыгъэх.

Пхъэшхъэ-мышхъэ чыгхэр бгъэтысыхэмэ псапэ

Чыг бгъэтысыныр Тхъэм игуапэу, псапэу алытэ. Гьогу гъунэхэм, цыф кыуаплэхэм, къэхалъэхэм ащагъэтысых. Ижыккэ чыгхатэхэм зэккэ ахэханхэ, кыпачынхэ фитыгъэх. Пхъэшхъэ-мышхъэ чыгхэр къэхалъэхэм, къашхъэхэм атырагъэтысхъэщтыгъэхэм апае алощтыгъэ: «О, Тхъэ,

жыккэ, Тхъэгохъажь мэфэккэ ашыщтыгъэ. А лъэханым мэзым клохэти, кужь чыг цыккы, кутэмил готэу, кыраупкыщтыгъэ, дахэу ауклэрэпхыхэти, ядэжь къахыщтыгъэ. Мэкъамэхэр кырагъало-мэ, оредхэр кьалозэ, зэфэгушлэхэмэ, зэрэгъэхэфхэзэ

рэмккэ, кужьлэрысэхэр Китаим илээс 3000-м ехуккэ узэкккэбэжымэ щагъэтысыщтыгъэх. Апэ ащ кыщагъэ-кыныр щырагъэжыгъэу ыкли ащ кырахызэ адрэ хэгъэгухэм а чыг лъэпккыр анэсыгъэу шлэныгъэлэжхэм кьало. Мыщ дэжым ахэм адеты-мыгъэштэн тлэккыщт — лэу-бытыплэ тилэ хуэгъэ. Мышхъэ-кыщагъэтыгъэхэм илээс 5000-м кыщымыккэу аныбж. Арыш, апэ кужьыр кыщагъэ-кыныр тичыналэ щырагъэжыгъэу кьэтон тлэккыщт. Тилэпккэ бэшлагъэу пхъэшхъэ-мышхъэхэм адэлажэ, лъэпккышлэхуэ бэдэд кыхихыгъэхэр. Академикэу Н. И. Вавиловым адыгэ кужь лъэпккы-бэ ыгъэунафыгъ. Ащ зэритхыгъэмккэ, кужьым анахь эволюиешхо зыщишыгъэр Кавказыр ары.

Тикужь лъэпкхэм ядэгъугъэккэ афэдэ цылэп

Адыгэхэм кырахыгъэхуэ сорт пчъагъэ цылэу тишлэны-

Пшхын лъэккыщтхэр кызыпыклэхэрэр иуупккыхэ е бгъэстыхэ хуэштэн. Кужьяем унэсы хуэхэнэу цытэн, гъугъэми, илээ-сибл темышлэу иуупккыжы хуэштэн.

гъэмэфэккыхэккэ, чыгыр якон ралъхъэщтыгъэ. Къэкккэ гъэм лэжыгъэр зауугоижьккэ къаштэжыщтыгъэ.

Кужь чыгхэм тхъапи кутами агончы, апэблагъэу машло щыпшы, псы шой аклапккэ хуэштэн. Зыгорэм исабий сымаджэ зыхуккэ, кужьэе члэгъым члагъэтысхъэщтыгъэ, дыуаххэр кыфалощтыгъэх, епщэщтыгъэх.

Адыгэмэ ячъыгхатэхэр зэккэмэ анахыжыых

Чыгхатэхэр алэжыыхуэ зырагъэжыгъэр бэшлэгъэ дэд. Тарихым тызэригъэгъуазэ-

Исмахилэ ыгъэунафыгъ. Ахэм ащыщых хуэтымыр (черкес бергамот), шлэхуэ зигъо хуэхэрэ бжъэлъэкъожьыр, мэкъуоныгъокъужьыр, кымафэрэ пачыжырэ бжыхъэкъужьыр, инышхо хуэрэ делэкъужьыр, щакъэкъужьыр ыкли нэмыккхэр. Кужьхэр мылэрысэхэм афэдэу бэрэ цылыххэрэп, ащ пае нахыбэрэм кызырэпачыгъа-ккэхуэ ашых. Шхыныгъо зэмылэуужыгъохэр ахашыккых: теккэхэр, кужьыпсыххэр, санэхэр, кужь шьуатэхэр, квасхэр, мармеладыр, вареньехэр.

Псауныгъэмккэ лъэшэу фэдэх

Псауныгъэмккэ зишлагъэ кьаккхэрэ витаминхуэ С, А, В, РР, минерал пкыгъохэр ыкли калий щыгъухэр ахэлых. Бэккэ лэзэгъух: гумккэ, лынтфэхэмккэ, жъэжыыхэмккэ, кло-цымккэ, нэмыккхэмккэ.

Мышхъаккэ пэблэгъэ гъочлэгъым Сергей Осташинскэр зипэщэ купым мээ кужьхэр изэу мэшэ гъэтыллыплэ кычигъотагъ. Илээс мин пчъагъэхэм ахэм ятеплэ кы-зэтенагъ, ау шломыккым фэдэу шлуцлабзэ члэххуагъэх.

Ллэшлэгъу гурытхэм кужьыр кызырэпачыгъэу пшхымышхуэщтыгъэ, ащ пае мыгъэжыуагъэмэ зылуальхъэщтыгъэп. Уккэ зытыралъхъэщтыгъэм, Европэм ихэгъэгу

горэм, кужь шэгъабэ щырагъэххызэ агъалэщтыгъэ.

Кужьым ишлагъэ тилэпккэ зышлэрэ бэшлагъэ. Шхыныгъо зэмылэуужыгъохэр хашыккых. Шьоужьом ыуж, зэккэмэ анахь лэшлоу, кужьлыбжыэр хашыккыщтыгъэ. Кужь гъэгъугъэр шхъалккэ ахъаджыщтыгъэ ыкли агъэлыбжыщтыгъэ. Гукъаонахь мышлэми, халъхъэщты-

гъэхэри, зэраупщэрыхъэщтыгъэри тшлэрэп. Тызщыгуазэр — а шхыныгъор лэшлы-лэшлы папккэу зэралэщтыгъэр ары.

Чылэжь хэкужъанэмэ къарынэгъэ чыгхэм джыри кьапэккэ

Тхъэм кьэрэшл ащ фэдэ пчъагъэу тилэпккэ хихыгъэу члэнагъэ тфэхуэгъэм ибагъэ.

Анахь зэраышхо адыгэхэм языгъэшлыгъэр я XIX-рэ ллэшлэгъум заоу кыташылэпгъагъэр ары. А лъэханым егъэзыгъэккэ лъэпккым тыххуэ зырагъэбгынэм, кьуаджэхуэ хэкужь хуэгъэхэм чыгхэтэбэ къарынэгъагъ. Непэ кызынэсыгъэм ахэм хъоуе кьапэккэ, кужьхъэм ичылэпбэмэ атетых. Мышхъаккэ ыкли ащ кыпэлэуль чылэпхэм жы хуэгъэхуэ чыгышхохуэ, метрэ 20-р ялэагъэу къащэккых. Илээс кьэс хъоуе кьапэккэ, уз гори къямыгуаоу пэсэрэ адыгэ чыг лъэпккышлэх. Янахыбэр кужьых, мылэрысэх. Бжыхъэ кьэс кьятэкъохыжхэрэ къашыпых.

Адыгэ кужьым мэфэккэ ил

Аужырэ илээс зытлушым шышхъэлум итлоком ыуж Сырыф ипсыккэфэххэм адыгэ кужьым и Мафэ щызэхашэ. Мэфэккэ чэфэу, гъэшлэгъон дэдэу мэхуэ. Ащ клэщаккэ фэхуэгъэ Бибэ Мурат цыфыбэ кырегъэблагъэ. Зэнэ-кыккхуэр зэхашэх, оредхэр кыщадох, кыщэщых, щэчэ-фых. Сырыф ипсыккэфэххэм адэжэ зеккэ ежъэх, кужьхъэхуэ кужь чыгхэр зытизым дэккыаех. Кужьхэр ашых, кьаугъоих, зыдахыжыых. Кыуагъэхэм зэккэми ягуапэ мэхуэ, джыри кьаккхэ ашлоигъоу зэбгырэккыжыых. Джащ фэдэ мэфэккэ мы мазэм и 23-м джыри зэхашэщт, шлоигъоныгъэ зилэ пстэури кьэблэгъэн ылэккыщт.

ТЭУ Аслъан.

мышь кыпыклэрэм ипсэпагъэ лагъэм лугъаккэ». Къапыклагъэхэм ягъо зыхуккэ, лыжъхэр кьэм дахъэхэти, кыпачыщтыгъэх ыкли агощыщтыгъэх. Зышхырэмккэ псапэу алытэщтыгъэ. Блэккхэрэр ащ фэдэ чыгхэм запылабэккэ, «лагъэм ыпсэ мэгъушлэ» алощтыгъэ. Хъадэхэм апсэхэр чыгхэм ахъахъэхуэ гугъэщтыгъэх.

Цыфэу шлушлэгъэххо зилэу, лыгъэ зезыхагъэм фалощтыгъэ: «Шлушлэ чыг пфагъэтысыныр пфэшъуаш о».

Кужь чыгыр анахь агъэ-лэаплэрэмэ ащыщ кьодыеп, иуупккымэ, бгъэстымэ, адыгэ лъэпккымыккэ щынагъоу алытэ.

Адыгэхэм зэралорэмккэ, цыфхэми псэушхъэхэми пхъэшхъэ-мышхъэ чыгхэм щылэныгъэ кыуачлэ кьараты. Кужь чыгым псэушхъэхэр кьеу-хъумэх, кьегъэгъунэх.

Бжыхъэ мэфэккым кужьаер анахь щагъэлэплэрэ чыг

Бжыхъэрэ, лэжыгъэу лухыжыгъэр яконхэм зырагъэккы-

Апэрэхэм ащыщыгъ

Илъэсий ыныбжыгъэр Чэлэбий Шъалихъэ ибэу кызынэм. Гъаблэм ымыгъэ-лэнхым пае байхэм афэчырэщыгъ. КӀэлэ Ӏтахо хуыгъэу кӀалэу Екатери-нодар макӀо ахъщэ тӀэкӀу кыгъэхъэ-нэу. ЗыкӀэзыӀэтыгъэ рабочхэм ахэфэ, илоф хыкумым нэсы. Хыкумым шылагъ Пшызэ шӀолпыр иатаманэу, генера-лэу Бабич. Илъэс 20 хъапс тыралъ-хы, гъучӀ лъэхъухэр телъхъу кӀалэу Смоленскэ ащӀагъ. Революционерхэм Шъалихъэ хъапсым нэлуасэ ащыфэхъу, ежыри большевик мэхъу, Совет ха-бзэм фэбанэу еублэ.

— Революционер къамыхуыгъэмэ, егъа-шлэм сикъоджэ цыкӀу сыккъытеплъэжы-ныеп, — ыгу кӀэкӀыжыщыгъ ащ.

Нэтыхъуае кызыэкӀожьым, Шъали-хъэ иунэжэ цыкӀу цыфхэм кӀуапӀэ ашӀыгъагъ. Ау сыдми зэщтегъэу ахэр Шъалихъэ дэжэ кӀакоштыгъэхэп: гумэ-кӀыштыгъэх, хуыгъэ-шлагъэу хэгъэгум кыхъухъэхэрэр зыфэдэхэр икӀоу ашӀэ-щтыгъэп. УпчӀабэ ялагъ, ахэм Шъали-хъэ джэуап икӀухэр аритыжыштыгъ. Граждан заом игупчэ итмэ ащыщыгъ Шъалихъэ, С. М. Буденнэм ишыу полк хэтыгъ. ЗэкӀэкӀорэ фыжхэм Пшызэ телъ кӀошшошхор (паромыр) загъэс-тым, Шъалихъэ япашэу партизан нэб-гырэ 18-мэ ар агъэцэкӀажыгъагъ. Нэ-тыхъуае кызыэкӀожьым, апэрэмэ ащы-щэу цыӀэкӀакӀэм игъэпсын ишӀыпкӀэу хэлэжыагъ.

Болэт Гъучыпс

ГъэшӀэгъонэу ыкӀи кӀинэу зэхэлъыгъ Болэт Гъучыпсэ ищыӀэныгъэ. Ицы-кӀугъом кыщегъэжыагъэу тракторист сэнэхбатыр шӀу ылъэгъугъэу щытыгъ. Заом ыпэкӀэ чыплӀэ колхозэу «Крас-ный май» зыфилорэм шылэжыагъ. Заор кӀежыи игухэлъ элигъэуагъ, ятӀонэрэ мафэм зэуапӀэм кӀогагъэ. Шхончэо дивизие горэм ия 59-рз шхончэо полк разведчикэу хэтыгъ. Нэмыц гъэр кы-хынанэу, гъусэхэр иӀэу, бэрэ разведкэ кӀуагъэ, ипшӀэрылъ къымыгъэцакӀэу кыхэкӀыгъэп. Пыим ыубытыгъэ чыплӀэм уихъаныр, уитыныр, гъэр кыщыуубы-тыныр щынэгъуагъэ, игъусэхэм ащыщ-хэр хэкӀуадэхэу хуыгъэ. Улагъэхэр е укӀыгъэхэр пыим ылыгъ чыгум кӀинэхэ хуыщтыгъэп. «Лагъымэ шӀофхэр», гъу-

чыч шыхъагъэхэр, нэмыкӀхэр пхырат-хуыщтыгъэх макъэ амыгъэлэу, шӀэфэу ыкӀи джащ фэдэу сакъэу кӀэкӀожы-щтыгъэх. Лъэбжыу пӀпчъ хъадэгъум ищынагъо ашӀхъащытыгъ.

Будапешт лъэныкъом щызаозэ, Гъу-чыпсэ ыпӀакъо хыльгъэу кӀауӀи пахы-гъагъ, дзэм кыхатхыкӀыжыгъагъ. Илъэс 20 ыныбжыу тракторист кур-сыр кыуухи, ауж кӀымынэу хыиз-мэтшӀапӀэм шылэжыагъ пенсием окӀо-фэ. Гъучыпсэ ыгу кӀодэу уахътэ кӀе-кӀугъэп, джэгуми ахэтыштыгъ, дахэуи къашӀоштыгъ. Алексей Маресьевым фагъадэщтыгъ Гъучыпсэ. Зэрэзэфэ-мыдагъэхэр: Маресьевыр — лъакъо зыпымыт летчикыгъ, Гъучыпсэ — трак-тористыгъ.

Абэдзэ Щамсэт

Щамсэт ятэ Махъмудэ идунай зе-хъожьым, ежы илъэсипшӀ ыныбжыгъ. Ным, Гошэунае, сабыищ кыльӀэхэнэ-гъагъ: Тыркухъан, Щамсэт, Казбек. Щам-сэт еджэнышъ, шӀэныгъэ зэригъэгъо-тынэу хуыгъэп, ау дэгъоу кыльӀытэнэу ышӀэщтыгъ. Лъэхъаныр кӀиныгъ, заом кыкӀэныгъэу хэгъэгум тыркӀошхохэр телъыгъэх. Фашистхэм зэхакъутагъэр зыпкӀэ игъэуцожыгъэн фэягъэ. Тырку-хъан чэмыщэу, Щамсэт рабоч кызы-рыкӀоу чырбыщ заводым ӀофшӀэныр щырагъэжыгъагъ.

А ӀофшӀэнхэм адакӀоу унэгъо хатэри алэжыштыгъ. Щамсэт помидор хатэ ышӀэщтыгъ, ахъщэ зэлуигъакӀи чырбыщ унэ ышӀыгъагъ.

Щамсэт пщэрыхъэкӀо Ӏаз, хъяр зи-

Ӏэми, кӀын кызыфэкӀуагъэми афэпщэ-рыхъэ. НыбжыкӀэзэ шӀузабэ хуыгъэ, ӀэпыӀэгъу закъоу иӀэр ыпхъоу Фатим ары. Илъэс 14 чырбыщ заводым шы-лэжыагъ, нэужым совхозэу N 15-м ра-боч кызызрыкӀоу, хэтэрыкӀэжы бри-гадэм Ӏоф ащишлагъ. Ренэу апэрэ са-тырхэм ахэтыгъ, хъалэлэу лэжыагъэ. МэфэкӀ кӀуагъэп ахъщэ шӀухъафтын, Щытхъу тхыль кырамытхэу. Щытхъу пхӀэмбгъум ренэу ыцӀэ итыгъ. Соци-алистическэ зэнэкъокъум бэрэ текӀо-ныгъэр кыщыдихыгъ, медаль пчӀагъэ иӀ. Щамсэт иуни, ишагуи зэтэгъэпсы-хъагъэх, зыфаер зэкӀэ зэрегъотылӀэ-жы. Цыф чан. «Ным ихабзэ пхъум ибзыпхъ» алуагъ цыфхэм. Дахэ, хъоп-сагъо Щамсэт идунэететыкӀэ.

ОрэдыӀо чыл

ИжыкӀэ кыщыкӀэдзагъэу нэтыхъуае-хэм адыгэ лъэпкӀэ музыкэ Ӏэмэ-псы-мэхэр ашӀэщтыгъэх ыкӀи кӀарагъало-щтыгъэ. Анахъу агъэфедэщтыгъэхэр къамылыр, шыкӀэпщынэр, Ӏэпэпщынэр, джэгухэм пчэгур ащызыӀыгыгъэхэр пщынэмрэ пхӀэкӀычхэмрэ.

Болэт Якъубэрэ ДзэлӀ Индрысэрэ яунэхэм нахъыжхэри нахыкӀэхэри пчыхъэрэ къащызэрэуагъоштыгъэх. Пшы-наоу Болэт Мерэм, шыкӀэпщынао-хэу ДзэлӀ Индрысэ, Хъагъур Шъо-фыжэ, ШэхэлӀ Якъубэ музыкэ Ӏэмэ-псымэхэм кӀарагъэлорэ къэшъо мэ-къамэхэм ыкӀи орэдхэм ядэлущтыгъэх. Нахъыжхэм якӀэн лэжыгъэ нахы-кӀэхэм апыӀэсыштыгъ, ыпэкӀэ лъагъэ-кӀуатэщтыгъ.

Якъубэ икӀалэу Гъучыпсэ адыгэ орэд-хэр дахэу кыӀоштыгъэх, фэкъулаеу къашӀоштыгъ. Гъучыпсэ икӀалэхэу Рус-лъанрэ Гъафуррэ, ипшӀашъэу Светланэ джырэ лъэхъан ежхэм аусыгъэ ыкӀи лъэпкӀэ орэдхэр узӀэпашэу кӀалох. Рес-

публикэм, краим ашыкӀорэ зэнэкъо-къухэм ренэу культурэм и Унэу Нэты-хъуае дэтым щызэхэщэгъэ художест-веннэ самодетельностым апэрэ е ха-гъэунэфыкӀырэ чыплӀэр кыхыштыгъэ.

АккылышӀуагъэр Тхъэм къахильхъа-гъэу, природэр хъалэлэу къятагъэу лӀэ-кӀо псаухэр чылэ цыкӀлӀум кыдэкӀыгъэх. Ахэм ащыщ Чэлэбий Ӏлакъор. Чэлэ-бий Хъасанэ адыгэ музыкэ Ӏэмэ-псы-мэхэм зэкӀэми кӀаригъалоштыгъ. ИкӀа-мыл ымакъэ зыщымыӀугъэ джэгу чы-лэм кыдэхъухъагъэп Ӏломи хэукъо-ныгъэ хуыщтэп. НэмыкӀ псэупӀэхэми ащэщтыгъэ.

Хъасанэ зэнэкъокъубэхэм ахэлэ-жыагъ, ахэм ащыщ Москва щыкӀога-гъэри. Тыдэки Адыгеим щызэлъашӀэ-хэу, адыгэ лъэпкӀэ Ӏэмэ-псымэхэм къа-зыгъалохэрэр ащ шылагъэх. Хъасанэ икӀамыл джэрз шӀуцӀэм хэшӀыкӀыгъагъ, ӀэпӀэлэсэныгъэхэу зыхэлъ лӀыжым икӀамыл ымэкъэ чан кӀенэкъокъун кӀэхъуштыгъэп. Ежы-ежырэу къамылыр

ащ ышӀыштыгъ, ау зыми ишӀэф — ар зеришӀырэ шыкӀэр — рилонэу ху-гъэп.

Хъасанэ ыкӀоу Бидан кӀуихырэ пхъуитӀурэ иӀ. Бидан орэдыӀо Ӏэзагъ. Мурат, Бидан ыкъомэ ащыщ, ятэжъ-рэ ятэрэ ялӀэуж рыкӀуагъ. Музыкэ Ӏэмэ-псымэхэм, анахъэу адыгэ пщы-нэм, кӀарегъало. КъулыкӀум кӀоным ыпэкӀэ «Налмэсым» къэшъуакӀоу хэ-тыгъ. Заремэ, Асхъад, Мэдждэ Ӏэмэ-псымэхэм кӀарагъало, Аминэтрэ Зэг-рэтрэ орэд кӀало, къэшъох. Ахэм ятэ-шыпхъу Чэлэбий ФатӀмэт икӀалэхэм ӀэпӀэлэсэныгъэхэу ахэлъ. Инверрэ Рус-

лъанрэ культурэм икӀоджэ Унэ ихудо-жественнэ самодетельность хэтыгъэх, джы ялӀфыгъэхэм а Ӏофыр лъагъэкӀуатэ.

МузыкэмкӀэ сэнауштыгъэхэу зыхэлъ-хэм ащыщыгъ ТыкӀо Разыет, краим илауреатыгъ, Кавказым икӀыхи пщы-наохэу Москва 1957-рз илъэсым кӀо-гъагъэхэм ахэтыгъ, лауреат хуыгъагъэ. Адыгэ пщынэр «къэзыгъэгущыӀэщтыгъэ» пшӀашӀэр районым культурэмкӀэ и Унэ ыкӀи Нэтыхъуае ием япщынэуагъ. Пщы-нэо Ӏэзагъэх Бек Мэдждэдэ, Хъагъур Любэ, Хъагъур Дарихъан. Ахэм ялӀэ-ужхэм арэкӀох Нэгъой Гошнагъо, Нач Рустам, Хъунэ СултӀан.

Гъэпсэф имыӀэу лэжыагъэ

Гъогу шлагъу, гъогушху кыкӀугъэр Цушхъэ Хъарыет. Цыфхэр ары шлагъэу уилэр къэзылӀэгъущтыр, щытхъу уифэ-шъуашэми, уимыфэшъуашэми къэзы-гъэнэфэщтыр. Хъарыет Ӏоф ешӀэфэ шхъахыгъэп, «уахътэ силӀэп» ылуагъэп, ыкӀуачӀэ шхъасыгъэп. Чэщи мафи имыӀэу гумэкӀ хэтым игумэкӀ диго-щыгъ, ӀлофшӀэнхэр зэрифэшъуашэу зэрихъагъэх. Хъарыет фельдшер-ма-мыкоу Нэтыхъуае шылэжыагъ илъэ-сыбэрэ. Сабыи 156-рз ыӀэгъу кыхъу-хъагъ, сабыи 6 гъогум кытэхъу-хъагъ. Нэтыхъуае дэт фельдшер-мамыку пунктым Хъарыет ыцӀэ джы ехы. УмыӀлагъэм фэд ащ фэдэ шхъэкӀэфэныгъэ кӀоджэдэсхэм кып-фашыныр.

1946-рз илъэсым Хъарыет Мыекъуа-пэ дэт медучилищыр кыуухи хэку Ӏэ-заплӀэм шылажъэу ыублэгъагъ. Хэкум

ипсэупӀэхэм медицинэм ӀлофышӀэхэр зерафимыкӀухэрэм кыхэкӀыкӀэ, Тэхъу-тэмыкӀуае къагъэкӀожыи район гуп-чэм Ӏоф шишлагъ. Нэужым Нэтыхъуае шылажъэу еублэ, фельдшер пунктым Ӏэшхъэтэтэу фашы. Ежы фэшхъаф врач чылэм дэсыгъэп, бэ кытефэ-щтыгъэр. ӀэзаплӀэр унэ фэтэрым чӀэтыгъ, хъакур пхӀэкӀэ агъэплъыштыгъ, элек-тричествэ ялагъэп, сымаджэхэр зэрэ-зепщэнхэ транспорти щыӀагъэп. ПхӀэн-кӀэкӀо шъузыр игъусэу зы тхъамафэкӀэ унэр агъэкӀэжыгъагъ. Район гупчэм-рэ чылэмрэ азыфагу етӀэ гъогугъ, кы-мафэрэ псынжышхуагъ, транспортэу шылажъэр кур арыгъэ. Зэ нэмыӀэми тхъаусыхэу зэхыхыгъэп. Ежы Ӏофэу ышӀэрэм нэмыкӀэу, илъэс къэс нат-рыф гектар ылэжыштыгъ. Медаль, щытхъу тхыль пчӀагъэхэр Хъарыет кыфагъэшъошагъэх.

Абэдзэ Ерэдждыбэ ишӀушлагъэхэр

ШхъэкӀэфэшхо зыфашӀэу, лӀыжъ Ӏу-шэу, къуаджэм фэгумэкӀэу Нэтыхъуае дэсыгъэхэм Абэдзэ Ерэдждыбэ ащы-щыгъ. КӀоджэдэсхэр Джыб аӀозэ еджэщтыгъэх гъэшӀобзацӀэр фаусыгъэу. Цыф гумэкӀылэу щытыгъ, икӀоджэ гу-псэ ыпсэ хэтӀагъэм фэдагъ. Сэкъа-тыгъ, ау Ӏоф ымышӀэу щысыныр кы-ригъэкӀуштыгъэп. Зигъэпсэфынэу зэ-тӀысыжы ужыми илъэс тӀокӀым ехъу-рэ лэжыагъэ, Ӏофыгуабэхэм кӀэщакӀоу ялагъ.

Заор къежъэным ыпэкӀэ илъэсищэ я 66-рз шхончэо полкэу Краснодар гарнизоным хахъэрэм къулыкӀур щы-хыгъ. Полкым иеджаплӀэ икурсантыгъ, старшинацӀэр иӀэу взводым икоман-дир иӀэпыӀэгъугъ.

Фин заом хэлэжыагъ. 1940-рз илъэ-сым икӀымэфэ чыӀэ лъэшэу къегоо-

гъагъ, ыӀэхъомбибл пыстыкӀыгъагъ ыкӀи пахыгъагъэх. Дзэм кыхатхыкӀыжы-гъагъ. Ядэжы кызыэкӀожьым, зы мэфэ гъэпсэф ымышӀэу ӀофшӀэным зырити, бригадирэу хэтэрыкӀэжы бригадэм илагъ заор къежъэфэ. Фашистхэр Нэ-тыхъуае кӀекӀуалӀэщтыгъэх. Колхозым зӀукӀэ ышӀи нэбгырэ 11 зыхэт бри-гадэ зэхищагъ былымхэр къаухъумэн-хэу. Былым пашӀэхэр, жъгъэйхэр, шы-хэр къушъхъэм афыгъэх, я 55-рз Сыбыр шхончэо дивизием ичасть горэм ра-тыгъэх шхъэ 457-рз хъоу. Бригадэр, Ерэдждыбэ япашэу, Грузием мзэие кэа-тыгъ, колхозэу «Гамарджобай» щы-лэжыагъэх. Нэмыцхэр Адыгеим зыра-фыжхэм, бригадэр чылэм къэкӀо-жыгъ. Ерэдждыбэ бригадирэу, бухгал-терэу, кассирэу, ревизие комиссием итхъаматэу лэжыагъэ.

Къуаджэм ыпхъу

ПшӀэшъэжыые нэ шӀуцӀэ цыкӀоу зы-шхъац кӀыхъэ тӀо благъэу зыплӀэлэу едзэкӀыгъэр врач хъу шӀоигъуагъ бэ-шлагъэу, ау укӀытэщтыгъ зыгорэм ар рилонкӀэ. КӀэхъопсыштыгъ, ау ышӀэ-щтыгъэп зэлъашӀэрэ врач ӀэпӀэлэсэу зэ-рэхъуштыр.

Ыныбжы хахъуи зыкызыӀэтым гухэ-лӀэу ышыгъэр зэблихъугъэп, Моск-ва дэт медтехникумым чӀэхъанэу кӀуа-гъэ. Дэгъоу кыгурыӀоштыгъ пшӀашъэм врачыр зыфэдэн фаер — цыхъэ кыфашшышъ, кыщыгугъхэу, цыфым анахъ лъапӀэу иӀэ псауныгъэмрэ шы-Ӏэныгъэмрэ ащ ыӀэ кыралъхъэ. Дэгъу дэдэу Мелэчхъан еджэщтыгъ, врач шыпкӀэ хуынышъ, цыфхэм шӀуагъэ къафихыным, уз Ӏаехэм ахэр аӀэкли-хынхэм дэгӀулэщтыгъ.

Техникумыр кызыеухым, Нэтыхъуае кӀэкӀожынышъ, Ӏоф шишӀэнэу хуыгъэп, къуаджэу ХъатыгъужыкӀуае агъакӀо. ИкӀыгъэ лӀэшӀэгъум ия 20-рз илъэс-

хэм ПэнэжыкӀуае щэлажъэ. Нэужым Краснодар мединститутым щеджэ. Ар кызылухырым, Шэбэнэхъаблэ дэт Ӏэза-плӀэм иӀэшхъэтэт ашӀы. Я 30-рз илъэс-хэм агузэгухэм адэжы Москва щэ-псэу, участкэм иврач, нэужым физио-терапииемкӀэ институтым икӀлиническэ ординатор.

Мелэчхъан зы чыплӀэ бэрэ Ӏоф ши-шӀэнэу хуыщтыгъэп, Владивосток агъа-кӀо, къэлэ сымэдджэщым ифизиоотде-ление иӀэшхъэтэт. ТӀэкӀу тешӀагъэу икӀэ-рыкӀэу Москва къащэжы — МВД-м ичыплӀэ дзэ-ӀэзэплӀэ окружной комиссие иврач-экспертэу Ӏоф ешӀэ. 1938-рз илъэ-сым ыгузэгухэм адэжы дзэм ащэ. 1941 — 1942-рз илъэсхэм Калининскэ фронтым ия 385-рз шхончэо дивизие ия 1198-рз шхончэо полк ишхончэо взвод икомандырыгъ. Лениным иор-ден, медаль пчӀагъэхэр кыфагъэшъо-шагъэх, РСФСР-м изаслуженнэ врач.

ХЪУЩТ Щэбан.

Адыгэ Республикэм и Закон

Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм бюджетым епхыгъэ зэфыщытыклэхэр зэрэщыгъэпсыгъэхэм ехылагъ» зыфилоэрэм зэхъоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм фэгъэхьыгъ

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм 2014-рэ илээсым бэдзэогъум и 23-м ыштагъ

А 1-рэ статья. Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм бюджетым епхыгъэ зэфыщытыклэхэр зэрэщыгъэпсыгъэхэм ехылагъ» зыфилоэрэм зэхъоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм фэгъэхьыгъ

Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм бюджетым епхыгъэ зэфыщытыклэхэр зэрэщыгъэпсыгъэхэм ехылагъ» зыфилоу N 224-р зытетэу 2008-рэ илээсым тыгъэгъазэм и 23-м къыдэ-кыгъэм (Адыгэ Республикэм ихэбзэгъэуцугъэ зэхъуогъэхэр, 2008, N 12; 2012, N 4; 2013, N 9) мы къыкълэпхыкълорэ зэхъоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм:

1) я 6-рэ статья хэт гушылэхэу «чыплэ бюджетхэм» зыфилохэрэм гушылэхэу «субвенциехэр хэмытхэу» зыфилохэрэр ахэгъэхьогъэнхэм;

2) я 7-рэ статья мыщ тетэу тхыгъэнхэм:

«1. Псэуплэхэм ябюджетхэм языхэт зэфэдэ шыгъэ-ным пашэ дотациехэр Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет къыхагъэкълых, псэуплэм нэбгырэ пчъагъэу дэсым телъытагъэу чыплэ зыгъэлорышлэжыплэм икълуыкълухэм пшъэрлыгъэу ялэхэр зэшлуахынхэм пашэ арэуштэу ашлы.

2. Псэуплэхэм мылькы лэпылэгъу ятыгъэнымкълэ Республикэ фондм лъапсэ фэхьурэр дотациехэу псэуплэхэм ябюджетхэр зэфэдэ шыгъэнхэм пашэ къыхагъэкълыхэрэр ары.

3. Псэуплэхэм ябюджетхэр зэфэдэ шыгъэнхэм пашэ дотациехэр зэрэтырагуащэхэрэ шыкълэр гуадзэу N 2-м диштэу ухэсыгъэнхэм.

4. Псэуплэхэм ябюджетхэр зэфэдэ шыгъэнхэм пашэ дотациехэр аратынхэм ифитыныгъэ зэкълэ къэлэ псэуплэхэм (къэлэ койхэр хэмытхэу), къоджэ псэуплэхэм ялэх, къыхимыубытэхэрэр мы Законом ия 15-рэ статья ия 1-рэ лэх зигугъу къышлыхэрэр ары.

5. Адыгэ Республикэм и Законэу Адыгэ Республикэм зичэзыу илээсымкълэ ыкълэ планым къыдильтэрэ чэзыухэмкълэ иреспубликэ бюджет ехылагъэм тетэу мы къыкълэпхыкълорэр аухэсых:

а) псэуплэхэм (къэлэ койхэм) ябюджетхэр зэфэдэ шыгъэнхэм пашэ дотациехэр зыфэдизытхэр;

б) псэуплэхэм ябюджетхэр зэфэдэ шыгъэнхэм пашэ дотациехэр псэуплэхэм зэрэтырагуащэхэр;

в) чыплэ мэхъанэ зилэ лэфыгъохэр зэшлуахынхэм пашэ чыплэ зыгъэлорышлэжыным икълуыкълухэм япшъэрлыгъэм ателъытагъэу псэуплэхэм мылькымкълэ ялофхэм языхэт зэфэдэ зэрэшыттым епхыгъэ амалхэр.»

6. Я 8-рэ статья кълуагъэ имылэжыу лъытэгъэнхэм;

7. Я 9-рэ статья мыщ тетэу тхыгъэнхэм:

«1. Муниципальнэ районхэм (къэлэ койхэм) ябюджетхэр зэфэдэ шыгъэнхэм пашэ дотациехэр арых мылькы лэпылэгъумкълэ Республикэ фондм лъапсэ фэхьурэр.

2. Муниципальнэ районхэм (къэлэ койхэм) ябюджетхэр зэфэдэ шыгъэнхэм пашэ дотациехэр арых мылькы лэпылэгъумкълэ Республикэ фондм лъапсэ фэхьурэр.

3. Муниципальнэ районхэм (къэлэ койхэм) ябюджетхэр зэфэдэ шыгъэнхэм пашэ агъэфедэшт шыкълэ амалхэр гуадзэу N 3-м тетэу ухэсыгъэнхэм.

4. Адыгэ Республикэм и Законэу Адыгэ Республикэм зичэзыу илээсымкълэ ыкълэ планым къыдильтэрэ чэзыухэмкълэ иреспубликэ бюджет ехыла-гъэм тетэу мы къыкълэпхыкълорэр аухэсых:

а) муниципальнэ районхэм (къэлэ койхэм) ябюджетхэр зэфэдэ шыгъэнхэм пашэ дотациехэр зыфэдизытхэр;

б) муниципальнэ районхэм ябюджетхэр зэфэдэ шыгъэнхэм пашэ дотациехэр псэуплэхэм зэрэтыра-гуащэхэр;

в) чыплэ мэхъанэ зилэ лэфыгъохэр зэшлуахынхэм пашэ чыплэ зыгъэлорышлэжыным икълуыкълухэм япшъэрлыгъэм ателъытагъэу псэуплэхэм мылькымкълэ ялофхэм языхэт зэфэдэ зэрэшыттым епхыгъэ амалхэр.»

5. Я 10-рэ статья ия 5-рэ лэх хэт гушылэхэу «Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет къыхагъэ-кълэшт лэхьыгъ» зыфилохэрэр хэгъэкълыхэнхэм.

6. Я 11-рэ статья мыщ тетэу тхыгъэнхэм:

«1. Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет къыхагъэкълыхэу чыплэ бюджетхэм алэклагъэхьащт субвенциехэр Адыгэ Республикэм изаконхэм адиштэу, Урысые Федерацием и Бюджет кодекс къыгъэу-цугъэ пшъэрлыгъэм атетэу зэкълэ муниципальнэ гъэпсыкълэ зилэхэм алэклагъэхьэх, чыплэ зыгъэлоры-шлэжыным икълуыкълухэм Адыгэ Республикэм икълэ-ралыгъо полномочиехэу къафэгъэзагъэ хъугъэхэр ашкълэ агъэцакълэх.

2. Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет къыхагъэкълыхэу чыплэ бюджетхэм алэклагъэхьащт субвенциехэр Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет къызэригъэнэфэрэ шыкълэм тетэу агъэфедэх.

3. Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет къыхагъэкълыхэу чыплэ бюджетхэм субвенциехэр зэрэтырагуащэхтэ шыкълэр Адыгэ Республикэм иза-

кон гъэнэфагъэкълэ аухэсы.»

4. Я 13-рэ статья кълуагъэ имылэжыу лъытэгъэнхэм.

5. Я 14-рэ статья мыщ тетэу тхыгъэнхэм:

«Я 14-рэ статья. Псэуплэхэм мылькы лэпылэгъу ятыгъэнымкълэ район фондхэр

Псэуплэхэм мылькы лэпылэгъу ятыгъэнымкълэ район фондхэм ахьцэу афэгъэзэгъэн фаер мы Законом игуадзэу N 4-м къызэрэдилытэрэм тетэу ухэсы-гъэнхэм.»

6. Я 15-рэ статья мыщ тетэу тхыгъэнхэм:

«1. Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджетэу зичэзыу илээсымкълэ ыкълэ къыкълэпхыкълорэ илээсхэмкълэ агъэнэфагъэм фэгъэхьыгъэ хэбзэгъэуцугъэу шылэм къызэрэдилытэрэм тетэу псэуплэхэм ыкълэ муниципальнэ районхэм (къэлэ койхэм) ябюджетхэм ясубсидиехэр Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет къылэклагъэхьэхэу ашлышт. Ащ фэдэу ашлышр къызыхэкълырэр чыплэ бюджетхэм хэбзэлэхьхэмкълэ яхэхьохэр гурытым фэдитлукълэ шлокълэху къыхэкълыхь ары.

2. Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет къыхагъэкълырэ субсидиехэу псэуплэхэм ябюджетхэм афатлупщыхэрэр мы Законом игуадзэу N 5-м къызэрэдилытэрэ шыкълэм тетэу агъэнэфах.

3. Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет къыхагъэкълырэ субсидиехэу муниципальнэ районхэм ябюджетхэм афатлупщыхэрэр мы Законом игуадзэу N 6-м къызэрэдилытэрэ шыкълэм тетэу агъэнэфах.

4. Урысые Федерацием и Бюджет кодекс ия 142-рэ статья тегъэпсыхьагъэу чыплэ бюджетхэм ясубсидиехэм ащышхэу Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет фатлупщыхэрэр Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет ихахьохэм ахалытэх ыкълэ муниципальнэ районхэм (къэлэ койхэм) мылькы лэпылэгъу ятыгъэным фытегъэпсыхьагъэ Республикэ фондм лэклагъэхьэх.»

10) я 16-рэ статья хэт гушылэхэу «мы Законом» зыфилохэрэр хэгъэкълыхэнхэм;

11) а 1-рэ, 2-рэ, 3-рэ, 4-рэ, 5-рэ, 6-рэ гуадзэхэр мы Законом джащ фэдэ номерхэр зыхтэу гуадзэу илэхэм адиштэхэу шыгъэнхэм.

Я 2-рэ статья. Мы Законом кълуагъэ илэ зыхьурэр Официальнэу къызыхаутырэ мафэм шыублагъэу мы Законом кълуагъэ илэ мэхьу.

Адыгэ Республикэм и Лышхьэу ТХЪАКЪУШЫНЭ Аслъан

къ. Мыекъуапэ, бэдзэогъум и 30, 2014-рэ илээс N 319

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет иунашъу

Экономикэ лэфшлэн лъэпкъхэмкълэ Адыгэ Республикэм икълэралыгъо учреждениехэу Адыгэ Республикэм мэкъу-мэщымкълэ и Министерствэ къыфэлорышлэхэрэм ялофышлэхэм лэжъапкълэ зэраратырэм ехылагъэ Положением зэхъоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм фэгъэхьыгъ

Адыгэ Республикэм икълэралыгъо учреждениехэм ялофышлэхэм лэжъапкълэ зэраратырэ шыкълэм хэбзэ икълу хэлъхьэгъэным тегъэпсыхьагъэу Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет **унашъо ешлы:**

1. Экономикэ лэфшлэн лъэпкъхэмкълэ Адыгэ Республикэм икълэралыгъо учреждениехэу Адыгэ Республикэм мэкъу-мэщымкълэ и Министерствэ къыфэлорышлэхэрэм ялофышлэхэм лэжъапкълэ зэраратырэм ехылагъэ Положениеу Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет 2009-рэ илээсым мэкъуогъум и 22-м ышлыгъэ унашъоу N 128-р зытетэу «Экономикэ лэфшлэн лъэпкъхэмкълэ Адыгэ Республикэм икълэралыгъо учреждениехэу Адыгэ Республикэм мэкъу-мэщымкълэ и Министерствэ къыфэлорышлэхэрэм ялофышлэхэм лэжъапкълэ зэраратырэм ехылагъэ» зыфилоэрэмкълэ аухэсыгъэм (Адыгэ Республикэм ихэбзэгъэуцугъэ зэхъуогъэхэр, 2009, N 6, 7; 2011, N 5, 10; 2012, N 7, 9; 2013, N 4, 9) мыщ фэдэ зэхъоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм:

1) а 1-рэ разделым:

а) ия 2-рэ пункт:

— ия 1-рэ подпункт гушылэхэу «лэшхьэтет, специалист, къулыкълушлэ лэнатлэхэмкълэ е сэнэхьат шапхьэхэмкълэ квалификационнэ справочник зыкълэр» зыфилохэрэр хэгъэхьогъэнхэм;

— ия 2-рэ подпункт кълуагъэ имылэжыу лъытэгъэнхэм;

б) я 10-рэ пункт хэт гушылэхэу «Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет имылькыу Адыгэ Республикэм икълэралыгъо бюджет, иавтоном учреждение къылулэхэрэр» зыфилохэрэр гушылэхэу «Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет и субсидиехэу Адыгэ Республикэм икълэралыгъо бюджет, иавтоном учреждение къыфатлупщыхэрэр» зыфилохэрэмкълэ зэблэхьогъэнхэм;

в) я 11-рэ пункт мыщ тетэу къэтыгъэнхэм:

«11. Адыгэ Республикэм икълэралыгъо казеннэ учреждение ипшъэрлыгъэм ягъэцэкълэн елътэгъэ

бюджет ахьцэмрэ зигугъу къэтшыгъэ учреждение илофышлэхэм лэжъапкълэ ятыгъэным пашэ бюджет пшъэрлыгъэмкълэ лимит гъэнэфагъэхьхэмрэ лэубытыплэ къызыфашлэхьэхэу, Адыгэ Республикэм икълэралыгъо казеннэ учреждение илофышлэхэм лэжъапкълэмкълэ яфонд зэрагъэу.»

г) я 12 — 13-рэ пунктхэр хэгъэхьогъэнхэм ыкълэ ахэр мыщ тетэу къэтыгъэнхэм:

«12. Адыгэ Республикэм мэкъу-мэщымкълэ и Министерствэ фитыныгъэ илэ къыфэлорышлэрэ къэралыгъо учреждениехэм лэжъапкълэмкълэ яфонд шыцэу пэцэныгъэ зезыхьэрэ, административнэ лэфышлэхэм анахьыбэ дэдэмкълэ лэжъапкълэу къатэфэрэр (процент 40-м емыхьоу) ыгъэнэфэнхэм, джащ фэдэу мы къэралыгъо учреждениехэм яадминистративнэ лэфышлэхэм, лэпылэгъу къафэхьурэ лэфышлэхэм, пэцэныгъэ зезыхьэхэрэм ялэнатлэхэм яспискэ зэхигъэуцонхэм.

13. Адыгэ Республикэм икълэралыгъо бюджет учреждениехэм ялофышлэхэм гурытымкълэ къаратырэ лэжъапкълэу ыкълэ япашэхэм гурытымкълэ къагъэхьэрэ лэжъапкълэу финанс къэкълуаплэхэм къахэкълыхэрэр, Адыгэ Республикэм икълэралыгъо казеннэ учреждениехэм ялофышлэхэм гурытымкълэ къаратырэ лэжъапкълэу ыкълэ япашэхэм гурытымкълэ къагъэхьэрэ лэжъапкълэу Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет икълэуаплэхэм къахэкълыхэрэр зэрэзетеклырэр илээсым телъытагъэу къалытэ. Статистическэ ушэтынхэм апае лэфышлэхэм ягурыт лэжъапкълэ агъэнэфа зыхьукълэ агъэфедэрэ шапхьэхэу гъэцэкълэу хабзэм ифедеральнэ къулыкълуу къэралыгъо политикэм икълыхьын ыкълэ официалнэ статистикэ учетым ыльэныкълэу шэпхьэ-правовой лэфтхьабзэхэм язехьан япхыгъэ пшъэрлыгъэр зыгъэцакълэрэм ыухэсыхэрэм адиштэу гурыт лэжъапкълэр агъэнэфа.»

2) я 11-рэ разделым ия 3-рэ пункт хэт гушылэхэу «къэралыгъо учреждение ипашэ» зыфилохэрэм ауж

гушылэхэу «нэмыкълэ лэфшлэн лъэпкъхэмкълэ Адыгэ Республикэм икълэралыгъо учреждениехэм ялофышлэхэм лэжъапкълэ зэраратырэ положениехэр къыдалытэх» зыфилохэрэр хэгъэхьогъэнхэм;

3) я 11-рэ разделым:

а) ия 2-рэ пункт мыщ тетэу къэтыгъэнхэм:

«2. Къэралыгъо учреждение ипашэ иоклад зыфэдизытхэр лэфшлэн зэзэгъыныгъэмкълэ агъэнэфа, ыгъэцэкълэрэ лэфым икълыхьыгъэ, къэралыгъо учреждение мэхъанэу илэр къыдалытэх.»

б) я 5.1-рэ пункт хэгъэхьогъэнхэм ыкълэ ар мыщ тетэу къэтыгъэнхэм:

«5.1. Адыгэ Республикэм мэкъу-мэщымкълэ и Министерствэ унашъо зэришлырэм тетэу къэралыгъо учреждение ипашэ кълэгъэушлэ мэхъанэ зилэ ахьцэ раты, къэралыгъо фэлэ-фашлэхэм (лофшлэнхэм) язэхьэщэн епхыгъэ къэралыгъо пшъэрлым и гъэцэкълэнкълэ гъэхьагъэу ашыгъэхэм ыкълэ (е) къэралыгъо учреждениерэ ащ ипашэрэ лэфшлэн шуагъэу къытыгъэм къапкъырыкълыхьэхэу. Къэралыгъо учреждение ипашэ лэжъапкълэ зэраратырэ шыкълэр лэфшлэнхэмкълэ зэзэгъыныгъэм шагъэнэфа. Къэралыгъо (муниципальнэ) учреждение ипашэ дашлырэ лэфшлэн зэзэгъыныгъэу Урысые Федерацием и Правительствэ 2013-рэ илээсым мэлъыфэгъум и 12-м ышлыгъэ унашъоу N 329-р зытетэу «Къэралыгъо (муниципальнэ) учреждение ипашэ лэфшлэн зэзэгъыныгъэ зэрэдашлырэм ехылагъ» зыфилоэрэмкълэ аухэсыгъэр лэубытыплэ къызыфашлызэ, зигугъу къэтшыгъэ зэзэгъыныгъэр ащ дашлы.»

2. Официальнэу къызыхаутырэ мафэм щегъэжыагъэу мы унашъом кълуагъэ илэ мэхьу.

Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу КЪУМПЫЛ Мурат

къ. Мыекъуапэ, бэдзэогъум и 24-рэ, 2014-рэ илээс N 174

КОМПОЗИТОРЭУ ТХАБЫСЫМ УМАРЭ КЪЫЗЫХЪУГЪЭР ИЛЪЭС 95-рэ ХЪУГЪЭ

— Жэнэ Къырымызэрэ Умарэрэ зэгъусэхэу лъэпкъ музыкальнэ искусствэм хэхъоныгъэу фашыгъэм тэ, орэдылохэм, творчествэ хэпшыкълэу къыгъэ-баигъ, — къытиуагъ Урысыем изаслуженнэ артисткэу, Адыгеим инароднэ артисткэу Шъэожь Розэ. — «Синан» зыфилорэ орэдыр дунаим щэгъынчы. Сэ щытху-цлэхэр къысфасуынхэмкълэ, хэгъ-гум нахъ сыщашлэнымкълэ «О унитлу» зыфилорэ ишлогъэхэу къысэкълэу.

Пшъашъэм ишульэгъу орэдым къышырилотыкълэу, ыгу рыхъыр калэм къызэхихы шлоигъу.

**О унитлу, о унитлу
Анахъ дахэ щымыл.**

**О унитлу, о унитлу
Шъэфы ладжи къысалу.**

— А орэдым ныбжьыкълэбэ зэфыщэгъ, шхъэгъусэ зэфышылгъэх, — зэдэгъушылгъур лъэгъэкълэуатэ Шъэожь Розэ. — Эстрадем нахъ зестынымкълэ Умарэ иорэдхэм гугъ ин къысатыгъ...

«Синанэр» Абхъазым щашлэ

Къ. Жанэм игушылэмэ ате-хыгъэ «Синанэр» гум иорэдэу тэлъытэ. Лэклъ хэгъэгъухэм къа-щалоуи бэрэ зэхэтэхы. Мы са-тырэхэр къэзытхырэ журна-листыр Абхъазым щылэу мэфэкълэ зэхэхэм хэлэжъээ, «Синанэр» адыгабзэкълэ артистхэм къалоу зэхихыгъ. Орэдыр къэзылауагъэхэр Адыгеим зэрэщымыщхэр журна-листым зегъэунафым ыуж ку-пым хэтхэм гушылгъу афэхъугъ. — Тэ Абхъазым тыщыщ. Орэ-дыр зыфэгъэхыгъэр тэшлэ, ти-гуапэу къэтэлэ, — игушпысэхэм тащигъэгъозэгъагъ артистхэм ащыщэу Аджиинджал, ыцлэ сыгу къэкълэжырэп.

Грузием идзэхэр Абхъазым заокълэ зехъэхэм» «Синанэр» лъэпкъ шлэжым, мамырныгъэм игъэпытэн яорэдэу алытэзэ, абхъаз, адыгэ, чэчэн, нэмыкълэ дзэкълэуэхэм мэкъэ лэтыгъэкълэ къалоштыгъэ.

Орэдым иджэмакь

У. Тхабысымым иорэдхэм уядэлүзэ, щылэныгъэр нахъышлоу къыбгүрэлэ. «Сишъэогъу», «Сшлэ-щыгъэр сшлэрэп усимылагъэм»

Лъэпкъыр дунаим щегъэжъынчы

Адыгэ лъэпкъ музыкальнэ искусствэм зиушъомбгъуным илахышлу хэзылхъэгъэ композиторэу Тхабысым Умарэ иорэдхэр егъашлэ жъы хушчтхэп. Мы мафэхэм ар къытхэтэгъэмэ, ыныбж илэс 95-рэ хушчтыгъэ. Адыгеим икьуаджэу Фэдз къысхыгъуэ нарт шъаор дунаим щызэлъашлагъ, лъэпкъэу зыщыщыр лъагъу ылэтыгъ.

Шъэожь Роз, Андээрэкъо Чеслав, Нэхэе Тэмарэ, Тутэ Заур, Нэфышъ Чэримэ, нэмыкълэ артист цлэрылохэм У. Тхабысымым иорэдхэр къалоу. Жэнэ Къырымызэ, Мэщбэшлэ Исхъакъ, Кошбэе Пшымафэ, Ехьулэ Сэфэр, Къумпыл Къадырбэч, Къуекъо Налбый, фэшъхъафхэм ягушылэхэм атехыгъэ орэдэу ыусыгъэхэр щылэныгъэм хэклэуагъэхэрэп.

— ахэр Мэщбэшлэ Исхъакъ ыт-хыгъэх. Адыгэ Республикэм игимн хэлъ гушылэхэри И. Мэщбашлэм икълэмыпэ къычлэкълэуагъ. Композиторым илэпэлэсэныгъэ уасэ фэозыгъэшлэрэр жанрэ зэфэшъ-хъафхэмкълэ зэрэуэрэр ары. «Сы-фаеп уи «Волгэ» фыжы» зы-филоу Къ. Жанэм ытхыгъэм те-хыгъэ орэдым пшъашъэм ыгу ихъыкълэуагъ ухещэ.

Пшъашъэр мылкъу зилэ псэлъы-хъоп зылыгъуэрэп.

**Сыфаеп о сыпщэфынэу,
«Уащэфыгъ» сэ къысалоуэ.
Сызыфаер шлульэгъу лъапл,
Дунэе дышъэм ычлэпл.**

Композиторым иорэдхэр зы-дэт тхылхэр къыдигъэкълэуагъ. «Гум иорэдхэр», «Сихэку — си-

орэд», «Тыгъэм орэд фэсэлэ», нэмыкълэхэри. Орэд 600 фэдиз ыусыгъ. Симфоническэ оркестрэхэм ипроизвениехэр агъэ-жъынчы.

Сыда, хэта зыгъэпытагъэр?

Щылэныгъэ гогоу къыкълэуагъэр бэрэ къэтлуатэрэп, ар мытэрэ-зэу зылытэрэмэ адесэгъаштэ. У. Тхабысымыр Хэгъэгу зео-шхом хэлэжъагъ, лыгъэу зери-хъагъэр иорденхэмрэ имедаль-хэмрэ къалатэ. Тыкълэуагъушылэ тшлоигъор Умарэ къытфилоутагъэ-хэм ащыщ.

1945-рэ илэс, Хэгъэгу зео-шхор аухыгъэп. Тидзэхэр Бер-

лин нэсыгъэх. У. Тхабысымыр зыхэт подразделениеер гузэжъогъу чыплэ ифагъ. Фашистхэм машом къыкълэуагъэсты, зэкълэклонхэу фа-ехэп. Ошлэ-дэмышлэу Умарэ мэшло лыгъэм зэлъыкълэуагъ, ылъакъомэ амылэтыжъэу шъабэу чым зыты-риубгъуагъ. Тидзэкълэуагъ а мафэм зэкълэуагъэхэп, апэкълэ илхыгъэу фежъагъэх. Метрэ зауэлкълэ зэрэ-лъыкълэуагъэхэр гушлуагъокълэ зы-фалъэгъужыщыгъ. Офицерэу У. Тхабысымыр подразделением къычинагъ. Уагъэхэр аугъоижъэу медицинэм илофышлэхэм аублагъ, Умарэ фэхыгъэхэм ахалытэгъагъ.

Пшъашъэ ныбжьыкълэу медицинэ шъуашэр зыщыгъыр игулытэ хи-гъэукуагъэп. У. Тхабысымыр джыри псаоу ылыты, псынклэу госпиталым аригъэщэгъ. Адыгэ дзэкълэуагъэр операция ашылгъ, къы-зэнэхъажым, игъусэ дзэкълэуагъэр ыпашъхэ итхэу ылъэгъуагъэх.

Генералыр щыгъозагъ У. Тхабы-сымым ипщынэ заом зэрэщычли-нагъэм, щэу кытефагъэм гитарэр зерикутагъэм. Генералым къызэ-рилогъагъэу, игушылэ ыгъэщып-къэжыгъ, пщынэр шлухъафтын къыфишылгъ.

Умарэ ядэжъ къызегъэзэжым яни ылъэгъужыгъ, композитор цлэрылоу хуыгъэ. Икьуаджэу Фэдз Унэ-музей къысхыфызэлэуахыгъ. Искусствэхэмкълэ Адыгэ респу-бликэ колледжым композиторым ыцлэ фаусыгъ, ауужырэ илэс-хэм Мыекъуапэ дэт унэу зычлэ-сыгъэм мыжъобгъу шагъэпсыгъ. Адыгеим икомполитормэ я Союз итхъаматэу илэсыбэрэ щытыгъэ Тыкълэ Къэпльан клэщакълэуагъ ащы-щэу У. Тхабысымым фэгъэхы-гъэ зэхэхэхэр республикэм щы-зэхашагъэх.

Композиторым тчыгъупшэрэп, итворчествэ фэгъэхыгъэ зэхэ-хэхэр тхылъеджаплэхэм, куль-турэм иунэхэм ащэкълэуагъ, егъ-джен программэм хэтых. Композиторым иорэдхэм яхыплэгъэ фестивалъ-зэнэхъокълэуагъэр зэхэ-щэхэ зыхуыкълэ, лъэпкъ музыкальнэ искусствэм нахъ зыкълэ-тыщт, нэмыкълэ адыгэ композитор-хэм ялофшлагъэ нахыбэрэ тегу-щлэщтых. Ныбжьыкълэхэр патри-отхэу, яреспубликэ идэхагъэ алэ-тэу плугъэнхэмкълэ ащ фэдэ твор-ческэ зэхэхэхэр тищыкълэуагъэх.

Сурэтым итхэр: **Тхабысым Умарэрэ Шъэожь Розэрэ.**

**Зэхэзыщагъэр
ыкълэуагъэр
гъэкълэуагъэр:**

Адыгэ Республи-
кэм лъэпкъ
лофхэмкълэ, лэклъ
къэралхэм ащы-
псэурэ тильэп-
къэгъухэм адырлэ
зэлхыныгъэхэмкълэ
ыкълэуагъэр
жъугъэм иамал-
хэмкълэ и Комитет
Адресыр: ур. Кре-
стьянскэр, 236

**Редакциер
зидэщыгъэр:**
385000,

къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:

52-16-79,
редактор шхъагъэм
иапэрэ

гуадзэр:
52-49-44,

редактор гуадзэр-
пшъэдэкълэуагъэ зы-
хырэ секретарыр:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

**Зыщаушыхъаты-
гъэр:**

Урысые Федерацием
хэутын лэуагъэмкълэ,
телерадиоукъэтын-
хэмкълэ ыкълэуагъэ
лэсыкълэ амалхэмкълэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чыплэ гъэоры-
шлэплэ, зэраушыхъа-
тыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

**Зэкълэуагъэр
пчъагъэр
4046**

Индексхэр
52161
52162
Зак. 2841

Хэутыным
узшыкълэуагъэр
уахътэр
Сыхъатыр 18.00
Зыщыкълэуагъэр
уахътэр
Сыхъатыр 18.00

Редактор
шхъагъэм
ипшъэрылхэр
зыгъэцакълэуагъэр
**Мэшлэжъо
Саид**

Пшъэдэкълэуагъэ
зыхырэ
секретарыр
**Нэпшлэжъу
Заур**

ФУТБОЛ. ПРЕМЬЕР-ЛИГЭР

Хэмыукъонхэр нахъышлу

Урысыем футболымкълэ изэнэхъокълэуагъэр хэлэжъэрэ командэхэу Премьер-лигэм хэтхэм 2014 — 2015-рэ илэс ешлэгъум хэхъэрэ зэлукълэуагъэр ялагъэх. Командэ пэпчэ ешлэгъуи 4 илагъэр. Я 4-рэ зэлукълэуагъэр зэраухыгъэхэм шъузэпаллэ.

**«Урал» — «Торпедо» — 0:2,
«Зенит» — «Уфа» — 1:0, «Ар-
сенал» — «Динамо» — 1:2,
«Рубин» — «Локомотив» —
1:1, «Ростов» — «Краснодар»
— 0:2, «Терек» — «Мордо-
вия» — 1:0, «Кубань» — «Ам-
кар» — 1:0.**

Ешлэгъухэм якълэуагъэр къахэд-
гъэщырэ судьяхэм япшъэрылхэр
нахъ дэгъоу агъэцэкълэуагъэр
ары. Пенальтир судьям къыугу-
шысэу, къэлапчэм лэгуаор да-
дзэу зэрэтлэгъуэрэп тэгъэшагъо.
Гушылэм пае, «Спартак» пеналь-
тим ишлуагъэкълэ ЦСКА-м зэрэте-
кълэуагъэм ешлэгъур къыгъэдэхагъэп.
«Зенит» пенальтикълэ «Уфам» зэ-
рэтэкълэуагъэм упчлэхэр къегъэ-
тэджих.

Судьяхэм сьд фэдэ хэукъо-
ныгъэ ашылщтми, футболым имэ-
хъанэ къелыхыщтэп, ешлэгъу
гъэшлэгъонхэм тьплъыщтэу тэ-
гугъэ.

ЧЫПЛЕУ ЗЫДЭЩЫТХЭР

1. «Зенит» — 12
2. «Спартак» — 9
3. «Динамо» — 9

4. ЦСКА — 9
5. «Краснодар» — 8
6. «Локомотив» — 8
7. «Кубань» — 8
8. «Терек» — 7
9. «Мордовия» — 4
10. «Торпедо» — 4
11. «Уфа» — 3
12. «Рубин» — 3
13. «Урал» — 1
14. «Амкар» — 1
15. «Ростов» — 1
16. «Арсенал» — 1.

Я 5-рэ ЕШЛЭГЪУХЭР

22.08

«Терек» — «Арсенал»

23.08

«Уфа» — «Спартак»

«Зенит» — «Амкар»

«Рубин» — ЦСКА

24.08

«Динамо» — «Урал»

«Торпедо» — «Краснодар»

«Кубань» — «Локомотив»

«Ростов» — «Мордовия».

Нэклэуагъэр

**зыгъэхъазырыгъэр
ЕМТИЛЪ Нурбий.**